

Budsjett 2017 og Økonomiplan 2017-2020

Saksnr. 16/3284

Journalnr. 15555/16

Arkiv 151

Dato: 02.11.2016

Rådmannens forslag

RÅKKESTAD

mangfold og samhold

Innhold

- 1 – Innledende, side 3.
- 2 – Nåsituasjonen, side 5.
- 3 – Statsbudsjettet – Inntektssystemet, side 13.
- 4 – Øvrige driftsinntekter – tilskudd, refusjoner, brukerbetaling og andre salgs- og leieinntekter, side 15.
- 5 – Finansutgifter og finansinntekter, side 17.
- 6 – Målsettinger og strategier i budsjett- og økonomiplanprosessen, side 19.
- 7 – Budsjett- og økonomiplanbalansen, side 21.
- 8 – Rådmannens team, side 22.
- 9 – Stabene, side 24.
- 10 – Barnehage, side 26.
- 11 – Skole, side 28.
- 12 – Kultur, side 31.
- 13 – NAV Rakkestad, side 33.
- 14 – Rakkestad familiesenter, side 35.
- 15 – Hjembaserte tjenester, side 38.
- 16 – Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter, side 41.
- 17 – Bo- og aktivitetstjenester, side 44.
- 18 – Teknisk, miljø og landbruk, side 47.
- 19 – Fellesutgifter og fellesinntekter, side 50.
- 20 – Kirker og trossamfunn, side 52.
- 21 – Næringstiltak, side 53.
- 22 – Investeringer, side 54
- Oversikter, obligatoriske skjemaer, selvkostberegninger m.m., side 60.

1 – Innledende

Rådmannen legger fram sitt forslag til budsjett 2017 og økonomiplan 2017 – 2020 for formannskapet og kommunestyret.

Det økonomiske opplegget er bygget opp i fire hoveddeler:

- **Første del**

Beskrivelse av nåsituasjonen for Rakkestad kommune.

Fordeling av ressurser på oppgaver og formål.

Analyse av de ulike seksjoners ressurser og på hvilke tiltak og oppgaver pengene blir brukt.

Statsbudsjettet – inntektssystemet.

Andre driftsinntekter.

Finansinntekter og finansutgifter.

Målsettinger og strategier i budsjett- og økonomiplanperioden.

Budsjett- og økonomiplanbalansen.

- **Andre del**

Rådmannens team.

Stabene.

Seksjonene.

Andre forpliktelser og formål.

- **Tredje del**

Investeringene.

- **Fjerde del**

Oversikter, obligatoriske skjemaer, selvkostberegninger m.m.

I tillegg er det vedlegg til budsjettet og økonomiplanen:

- Priser for kommunale varer og tjenester.

- Betalingsregulativ 2017.
- Sats for godtgjøring til oppdragstakere.

For den politiske behandlingen av budsjettet og økonomiplanen, viser rådmannen til de fire deler av og vedleggene til dette dokumentet som nevnt.

Rakkestad, 6. november 2016,

Alf Thode Skog,

Rådmann

2 – Nåsituasjonen

Rakkestad kommune har i flere år slitt hardt for å håndtere de økonomiske utfordringene og holde den budsjett- og regnskapsmessige balansen. I de enkelte årene er det plusstall, men marginene krymper mer og mer inn og er etter hvert urovekkende små. For rådmannen er det ulendt terreng å holde oversikt over og kontroll på. At et nytt kommunalt inntektssystem trer i kraft i 2017 og kommunereformen går inn i en nye fase fra det samme tidspunkt gjør framtidsutsiktene ytterligere lite forutsigbare og vanskelige.

Rakkestad kommune hadde i tidsrommet 2008 – 2015 følgende brutto driftsresultater, netto driftsresultater og årsresultater i sine regnskaper:

År	Brutto driftsresultat	Prosent	Netto driftsresultat	Prosent	Årsresultat	Prosent
2008	952 983	0,24	7 724 122	1,94	0	0
2009	15 818 646	3,58	9 742 269	2,2	9 279 373	2,1
2010	13 595 445	2,97	8 374 358	1,83	7 038 780	1,53
2011	12 000 246	2,45	7 718 947	1,58	6 434 124	1,31
2012	9 727 125	1,78	5 652 887	1,03	6 556 449	1,2
2013	7 912 254	1,36	3 065 252	0,53	344 483	0,06
2014	7 598 885	1,27	5 061 322	0,85	4 592 737	0,77
2015	13 006 656	2,12	10 323 005	1,68	14 222 774	2,31

Kroner.

Tabellen viser faktiske resultater og resultatene som en andel av brutto driftsinntekter.

For Rakkestad kommune er det stabile plusstall, men økonomien er sårbar for utgiftsvekst og inntektssvikt og marginene er gjennomgående små.

Brutto driftsresultat

Differensen mellom brutto driftsinntekter og brutto driftsutgifter – altså kommunens overskudd (alternativt underskudd) på driftsregnskapet.

Netto driftsresultat

Brutto driftsresultat fratrukket netto finansinntekter/netto finansutgifter (finansinntekter – finansutgifter) – er det som kommunen har til rådighet av driftsmidler til finansiering av investeringer og avsetninger til senere bruk.

Årsresultat

Årsresultat er forskjellen mellom totale driftsinntekter og samlede driftsutgifter – altså overskuddet/underskuddet på regnskapet.

Investeringer og langsiktig gjeld

Rakkestad kommune har over mange år investert tungt i spesielt barnehager, skolebygg, omsorgsboliger, sykehjem og en lang rekke tekniske og kommunaltekniske anlegg.

Noen vesentlig egenkapital har kommunen aldri disponert – slik at den klart største del av de aktuelle investeringer er finansiert av langsiktige lån. Av den grunn har lånegjelden i alle år ligget høyt både i fylkes- og landsmålestokk.

Investeringsgjeld har endret seg som følger faktisk og målt som gjennomsnitt pr. innbygger i 2011 – 2015:

År	Investeringslån	Lån pr. innbygger
2011	452 022	58 710
2012	474 016	60 307
2013	502 187	62 978
2014	550 293	68 615
2015	585 510	72 428

1 000 kroner.

Langsiktige lån har økt med netto ca. 133 millioner kroner fra 2011 – 2015. I denne perioden er det investert betydelig i flere større bygg og anlegg – Kirkeng barnehage, Kirkeng skole, Rakkestad ungdomsskole, omsorgsboliger i Helsehusveien, Rakkestad familiesenter og det er kjøpt et nytt bygg for Teknisk Drift.

Dette er viktige tiltak for Rakkestad kommune, innbyggere og lokalsamfunn.

For Rakkestad kommune blir «de økonomiske kortene» nå i stor grad delt ut på nytt. Som en følge av omfattende investeringer over mange år, er en større del av driftsbudsjettet bundet opp i faste utgifter (renter og avdrag på lån). Samtidig er veksten i de økonomiske ressurser lavere i nytt kommunalt inntektssystem som er oppe og går i 2017. Kommunereformen ruller videre fra det samme tidspunktet. Det er med andre og ord stor usikkerhet og risiko omkring Rakkestad kommunes rammebetingelser i de nærmeste årene.

Med de investeringer og det låneopptak det ligger an til i 2017 – 2020, vil den langsiktige lånegjeld utgjøre kr. 83 000 – kr. 84 000 pr. innbygger pr. 31.12.2020. Avdrag og renter av samlede forpliktelser blir nærmere kr. 5 000 000 større enn i dag. Det er høyt og risikofullt som den økonomiske utviklingen ser ut til å bli.

Rådmannen vurderer at investeringsbudsjettet – de tiltak som ikke er selvfinansierte – minst burde halveres i forhold til tidligere nivåer (ca. 80 millioner kroner) for å holde kommunen på en forsvarlig økonomisk kurs.

Det vises i denne sammenheng til «0 K – grunnlagsdokument» til kommunereformen.

Disposisjonsfond

Disposisjonsfond er kommunens driftsreserve. Det skal håndtere ekstraordinære utfordringer som gir høyere utgifter og/eller lavere inntekter enn budsjettet i et – to år.

For kommuner er det svært viktig å ha en buffer i form av disposisjonsfond. Det gir en driftsmessig stabilitet og soliditet å ha avsatte som midler som kan dekke ekstraordinære tiltak inntil det er funnet en bærekraftig og varig løsning på et problem.

Rakkestad kommune har flere ganger hatt stor nytte av sitt disposisjonsfond.

Som rådmannen vurderer det bør disposisjonsfondet utgjøre minst 10 – 12 prosent av brutto driftsinntekter.

Rakkestad kommunes disposisjonsfond har utviklet seg slik i 2006 – 2016:

År	Disposisjonsfond
2006	20 367 246
2007	32 139 568
2008	17 778 134
2009	14 277 172
2010	16 424 443
2011	19 175 747
2012	14 385 975
2013	15 042 766
2014	12 367 766
2015	11 180 098
2016	25 402 872

Kroner.

Disposisjonsfond utgjør 4,22 prosent av brutto driftsinntekter. Det er lavt. Disposisjonsfond bør være i en størrelsesorden 55 – 60 millioner kroner for å oppfylle normene for en sunn kommuneøkonomi.

Ressursbruk på formål

Tabellen nedenfor viser hvordan kommunens ressurser fordeler seg på formål – kroner pr. innbygger eller kroner pr. innbygger i innbyggerkategori:

Formål	Rakkestad	Østfold	Norge
Styring og administrasjon,	3 519	3 649	4 196
Barnehager,	103 101	123 858	130 793
Grunnskolen,	107 787	96 883	102 843
Kommunehelsetjenesten,	2 945	2 097	2 381
Pleie- og omsorgstjenesten,	20 188	16 590	16 229
Sosialtjenesten,	3 067	3 844	3 241
Barnevernstjenesten,	13 399	10 006	8 340
Kultur,	1 670	1 516	1 991
Kirke,	756	537	587
Samferdsel,	1 038	649	948
Boliger,	-255	-3	-131

Kroner pr. innbygger eller i innbyggerkategori.

Rakkestad kommune bruker i underkant av både fylkes- og landsgjennomsnitt på ledelse og administrasjon.

Barnehagene er blant landets billigste og mest effektive i drift.

Rakkestad kommune har større ressurser i grunnskolen enn gjennomsnittet av fylkets og landets kommuner.

I kommunehelsetjenesten er utgiftene pr. innbygger på kr. 2 950 – mot kr. 2 097 og kr. 2 381 i Østfold og Norge.

Rakkestad kommune fordeler mer til pleie- og omsorgstjenesten enn fylkets og landets kommuner.

Sosialtjenesten har lave utgifter pr. innbygger 20 – 66 år sammenlignet med fylkes- og landstall.

For Barnevern er utgifter pr. innbygger 0 – 17 år 33,9 prosent over Østfold og 60,7 prosent over Norge.

Rakkestad kommune fordeler 28,8 prosent mer til Kirke enn landets kommuner og 40,8 prosent mer enn fylkets kommuner.

Utgiftene pr. innbygger til samferdsel ligger over Østfold og Norge.

På boligmassen bruker Rakkestad kommune relativt sett lite penger.

Status

Statistikk beskriver status for enkeltkommuner og grupper av kommuner langs en rekke variabler. Det er ikke mulig å gi et entydig bilde i et budsjett- og økonomiplandokument. Som rådmannen ser det avhenger status fullt og helt av de indikatorer som velges ut for analyse.

Rådmannen vurderer helhetsinntrykket for Rakkestad kommune som ganske godt. Det er like fullt variabler som nyanserer denne konklusjonen.

Nedenfor er det trukket ut nøkkeltall for ulike seksjoner.

Barnehage

Barnehage	Rakkestad	Østfold	Norge
Andel barn 1- 5 år med barnehageplass,	85,4	88,6	91
Andel minoritetsspråklige barn av totalt antall barn,	14,9	16,2	13,4
Andel styrere og ledere med barnehagelærerutdanning,	97,9	96,4	92,6
Andel kommunale barnehageplass av totale barnehageplasser,	64,5	38,2	49,6

Prosent.

Rakkestad kommune har full barnehagedekning etter lovens definisjon.

Andelen minoritetsspråklige barn i barnehagene er noe over gjennomsnittet for landets kommuner, men under de samlede Østfoldtallene.

Det er god kompetanse i barnehagene.

Andelen kommunale barnehageplasser er høy.

Skole

Skole	Rakkestad	Østfold	Norge
Gjennomsnittlig gruppestørrelse 1. - 10. årstrinn,	13,4	14	13,5
Andel elever som mottar spesialundervisning,	8,2	6,6	7,9
Andel timer til spesialundervisning av totale timer,	20,7	16,6	17,6
Andel lærere med pedagogisk utdanning og annen høyere utdanning,	91,7	88,6	87

Prosent.

Gruppestørrelse 1. – 10. trinn er omtrent som for Østfold og Norge.

Andel elever som tar imot spesialundervisning er relativt høy. Av det disponible timeverk i Rakkestadskolen, går en stor andel til spesialundervisning.

Det er god kompetanse i den lokale grunnskolen.

Kultur

Kultur	Rakkestad	Østfold	Norge
Kulturs andel av totalt driftsbudsjett,	3	3,1	3,8
Bokutlån fra folkebibliotek pr. innbygger,	3,1	2,9	3,3
Antall innbyggere pr. kinosete,	28,4	90,9	63,9
Besøk pr. kinoforestilling,	35,3	27,4	31,6
Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud barn og unge pr. innbygger,	157	123	156
Andel elever i kulturskole av innbyggere 6 -15 år,	9,4	6,8	14,3

Prosent.

Kulturs andel av totalt budsjett er på fylkesgjennomsnittet, men under landsgjennomsnittet.

Utlån fra folkebibliotek er som for Østfold og Norge. For Rakkestad Kino er tallene gode.

Andel elever i kulturskolen er over gjennomsnittet for Østfold, men ganske langt under gjennomsnittet for Norge.

Sosialtjenesten (NAV)

Sosialtjenesten	Rakkestad	Østfold	Norge
Andel sosialhjelpsmottakere av antall innbyggere,	2,8		2,5
Andel sosialhjelpsmottakere av antall innbyggere 20 - 66 år,	4,7		4,2
Andel sosialhjelpsmottakere 20 - 66 år - av innbyggere i gruppen,	4,6		3,9

Prosent.

Rakkestad kommune har en høyere andel sosialhjelpsmottakere i befolkningen enn det er på landsbasis.

Barnevern

Barnevern	Rakkestad	Østfold	Norge
Andel barn med melding - antall innbyggere 0 -17 år,	6,2		4,3
Andel barn med undersøkelse - antall innbyggere 0 -17 år,	7,4		4,4
Andel meldinger som går til undersøkelse,	91,5		79,6
Andel barn med tiltak - antall innbyggere 0 -17 år,	5,4		4,8
Brutto driftsutgifter tiltak pr. barn med tiltak - 0 - 17 år,	201 628		150 755

Prosent og kroner.

Barnevernet mottar mange meldinger på barn. Det er et høyt antall meldinger som går til undersøkelse.

Et høyt antall barn har undersøkelsessak i Barnevernet.

Barnevernet har mange barn 0 – 17 år på tiltak. Tiltakene er 33,75 prosent dyrere enn for gjennomsnittet av landets kommuner.

Helse og omsorg

Helse og omsorg	Rakkestad	Østfold	Norge
Legeårsverk pr. 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten,	11,6	10,7	10,5
Legetimer pr. beboer i institusjon,	0,58	0,63	0,54
Fysioterapiårsverk pr. 10 000 innbyggere, kommunehelsetjenesten,	10,1	7,6	9,1
Fysioterapitimer pr. beboer i institusjon,	0,44	0,32	0,38
Årsverk av helsesøstre pr. 10 000 innbyggere,	74,2	69,2	69
Årsverk av jordmødre pr. 10 000 innbyggere,	155,8	58,6	59,4
Mottakere av hjemmetjenester under 67 år (pr. 1 000 innbyggere),	45	25	21
Mottakere av hjemmetjenester over 67 år (pr. 1 000 innbyggere),	83	64	68
Andel hjemmetjenestemottakere over 67 år med store behov,	30,1	14,9	14,2
Mottakere av hjemmetjenester over 80 år (pr. 1 000 innbyggere),	361	319	328
Andel enerom i institusjon,	88,2	93,8	94,7
Andel plasser i institusjon - tidsbegrenset opphold,	32,4	18,7	19,1
Andel plasser i institusjon - skjermet enhet for demens,	16,2	27,4	26,3
Andel plasser i institusjon - rehabilitering/habilitering,	7,4	4,9	7,9

Prosent, andeler og faktiske tall.

Innenfor helse og omsorg er indikatorene på kvalitet og omfang av kommunale tjenester mange. Rådmannen har gjort et utvalg av relevante variabler som gir et bilde på status i Rakkestad kommune. Et annet utplukk kan nyansere konklusjonene.

Rakkestad kommune har bra lege- og fysioterapidekning både i kommunehelsetjenesten og sykehjemmet.

Helsesøster- og jordmordekningen er god sammenlignet med andre kommuner.

Hjemmetjenestene er omfattende og ligger i kvantitet over både Østfold og Norge.

Rakkestad kommune har fortsatt en lav andel enerom i institusjon.

Andel plasser i institusjon for tidsbegrenset opphold er høy, mens andel plasser i skjermet enhet for demens er lav.

Plasser i sykehjem for rehabilitering/habilitering er over Østfold og Norge.

I de siste statistikker er det mangelfull rapportering på kompetanse/utdanning for Rakkestad kommune, Østfold og Norge. Rakkestad kommune har like fullt – 2014 tall – gjennomgående god kompetanse i helse- og omsorgstjenesten.

Teknikk, miljø og landbruk

Teknikk, miljø og landbruk	Rakkestad	Østfold	Norge
Kommunalt disponerte boliger pr. 1 000 innbyggere,	27	20	21
Kommunale energikostnader pr. innbygger,	618	698	811
Andel kommunale veier og gater uten fast dekke,	54,5	15,7	31,3
Brutto driftsutgifter pr. km. kommunal vei og gate,	94 812	113 762	125 104
Andel av befolkningen knyttet til privat og kommunalt vannverk,	47	87,9	86,2
Andel av befolkningen knyttet til kommunal avløpstjeneste,	53,2	88	82,2

Antall, kroner og prosent.

Rakkestad kommune har et høyt antall kommunale boliger.

Energikostnadene i kommunale bygg er lave sammenlignet med både Østfold og Norge.

Rakkestad kommune har bare fast dekke på litt over halvparten av sine veier. Det er langt unna gjennomsnittet for fylkets og landets kommuner.

Det brukes lite ressurser på vedlikehold og drift av kommunale veier – 16,6 prosent mindre enn gjennomsnittet for Østfold og 24,2 prosent under det som blir anvendt av kommunene på landsbasis.

Under halvparten av befolkningen er påkopleet et privat eller kommunalt vannverk, mens 53,2 prosent av innbyggerne er knyttet til en kommunal avløpstjeneste. Det er lavt både i regional og landsmålestokk.

Med hensyn til miljø og klima kan det være problematisk.

Samlede konklusjoner

Rakkestad kommune bevilger mer penger ut på formål enn kommuner flest i Østfold og Norge.

Det gir seksjonene mer penger til disposisjon for oppgaver og tjenesteytelser enn i mange andre kommuner.

Om kommunen, innbyggerne og lokalsamfunnet får tilstrekkelig tilbake for denne innsatsen er mer usikkert. Fra flere deler av organisasjonen – barnehage, skole, kultur, helse og omsorg og teknikk, miljø og landbruk – blir det oppfattet å være en ressursmangel, og det etterlyses stadig vekk midler for å løse eksisterende og nye tiltak. Enkelte steder er det temmelig sikkert berettiget. På andre områder har disponering og forvaltning av penger – i de siste årene spesielt i Barnevern – opplagt ikke holdt mål.

Entydig svar på det aktuelle spørsmål er umulig å gi.

Rakkestad kommune kommer neppe noen gang til å få en god og solid økonomi – på grunn av sitt inntektsnivå, sammensetning av befolkning og dermed betydelige etterspørsel etter kommunale og andre offentlige tjenesteytelser og at de langsiktige låneforpliktelser er store som en følge av høy investeringsaktivitet over lang tid.

Normtall for en bærekraftig og sunn kommuneøkonomi er 4 prosent av brutto driftsinntekter for brutto driftsresultat og 2 prosent av brutto driftsinntekter for netto driftsresultat.

Rakkestad kommune og andre Østfoldkommuner når bare unntaksvis denne målsettingen.

Nytt inntektssystem og kommunereform gjør fremtidsbildet for kommunen uklart.

Som rådmannen oppfatter det vil inntektene i de nærmeste årene vokse svakt sammenlignet med utgiftene og det blir av den grunn mer og mer krevende å sette sammen et forsvarlig kommunalt budsjett og holde et godt økonomisk handlingsrom i 2017 - 2020. Den eneste måten å nå målsettingene på, er at ressursinnsatsen på flere av de hovedområder som nevnt ovenfor reduseres ned mot gjennomsnittet for fylkets og landets kommuner.

Det vises til senere avsnitt i dette budsjett og økonomiplan.

Utgangspunktet er ikke håpløst. På de betingelser som er opp og går, er rådmannen fornøyd med at kommuneøkonomien stabilt viser blå tall. Ennå har Rakkestad kommune ikke avlagt et regnskap med underskudd.

3 – Statsbudsjettet – Inntektssystemet

Stortinget fastsetter i statsbudsjettet inntekter og andre rammevilkår for kommunene i det enkelte år.

De såkalte frie inntektene – skatter, inntektsutjevnerende tilskudd og rammeoverføringer – er de dominerende inntektskildene og utgjør på landsbasis 74 prosent av kommunesektorens inntekter.

For Rakkestad kommune og landet fordeler inntektene seg som følger på arter:

Arter	Rakkestad	Norge
-------	-----------	-------

Frie inntekter,	73,3	74
Øremerkede overføringer,	8,4	5
Egne brukerbetalingar,	12	14
Annet,	6,3	7

Sum,	100	100
------	-----	-----

Prosent.

Rådmannen vurderer ikke at det er store avvik mellom Rakkestad kommune og kommunene samlet på dette området.

Eiendomsskatt utgjør ca. 4,6 prosent av kommunens samlede inntekter i 2017.

Ifølge regjeringens anslag oppnår Rakkestad kommune skatter, inntektsutjevnerende tilskudd og rammeoverføringer på kr. 454 565 000 i 2017. Det er en vekst på kr. 7 744 000 – 1,7 prosent fra 2016. Samtidig opererer regjeringen med en kommunal deflator – «lønns- og prisstigning» – på 2,5 prosent i den samme perioden. Gitt disse forutsetninger, får Rakkestad kommune en reell nedgang i sine inntekter fra 2016 – 2017.

Som rådmannen vurderer det er det to hovedforklaringer på denne utviklingen:

- Inntektssystemet har blitt endret i disfavør av Rakkestad kommune som et resultat av kommunereformen.
- Kostnadsnøkler/kriterier i inntektssystemet er korrigert slik at Rakkestad kommune taper ressurser i en størrelsesorden 1,5 prosent fra 2016 - 2017.

For Rakkestad kommune mener rådmannen at overføringene i nytt inntektssystem er 4 – 5 millioner kroner lavere enn de hadde blitt i tidligere ordning.

Regjeringen hevder at det blir en økning i kommunenes inntekter på 4,075 milliarder kroner i 2017. Den signaliserer at veksten bør finansiere følgende tiltak:

- 150 millioner kroner til tidlig innsats i skolen.
- 50 millioner kroner til helsestasjoner og skolehelsetjenesten.

- 300 millioner kroner til et bedre tilbud til rusavhengige.
- 100 millioner kroner til habiliterings- og rehabiliteringstiltak som skal bidra til at flere får hjelp til å mestre hverdag og jobb.
- 200 millioner kroner til vedlikehold og utbedring av fylkesveiene.

Rådmannen følger i sitt forslag til budsjett og økonomiplan ikke opp de punkter som nevnt ovenfor – rett og slett fordi det ikke er handlingsrom til det i 2017 og 2017 – 2020.

Integreringstilskudd for bosetting av 20 flyktninger i 2017 er beregnet til kr. 11 133 600.

Statlig tilskudd til dekning av renter og avdrag på lån til finansiering av skolebygninger og omsorgsboliger utgjør kr. 2 542 000 i det kommende budsjett.

Regjeringen strammer inn i tilskuddsordning for ressurskrevende tjenester. Innslagspunkt for å løse ut statlige tilskudd til tiltak blir hevet med kr. 50 000 – eksklusive ordinær lønns- og prisregulering. For Rakkestad kommune gir det en inntektsnedgang på ca. kr. 750 000 hvert år.

Som rådmannen forstår det, har endringen effekt allerede i 2016.

4 – Øvrige driftsinntekter – tilskudd, refusjoner, brukerbetalinger og andre salgs- og leieinntekter

Rakkestad kommunes driftsinntekter utenom de frie inntekter består av:

- Øremerkede overføringer og refusjoner.
- Brukerbetalinger.
- Annet.

Øremerkede overføringer og refusjoner utgjør ca. kr. 34 000 000 i 2017. De refererer seg til et vidt spekter av ordninger over hele kommunens virksomhet.

For snart fire år siden bevilget Stortinget penger i et fireårig program til 600 lærerstillinger – som gikk til skoler med mange elever pr. lærer og lavere resultater enn landsgjennomsnittet.

Til Rakkestad Ungdomsskole ble det tildelt fire stillinger.

I forslaget til statsbudsjett er dette programmet avviklet fra 1.8.2017.

Regjeringen strammer i 2017 inn i ordning for toppfinansiering av ressurskrevende tjenester. Innslagspunkt for å løse ut statlige refusjoner til tiltak blir hevet med kr. 50 000 – utover lønnsvekst i kommunene fra 2016 – 2017 – til kr. 1 157 000. Dette gir mindre inntekter for Rakkestad kommune med ca. kr. 750 000 i 2017.

Fra regjeringens side anbefales det å endre ordningen med refusjon av utgifter til enslige, mindreårige asylsøkere til et system med fast tilskudd pr. barn som bosettes i kommunen.

Denne måte å håndtere oppgjøret mellom staten og kommunene på blir sett på som å være mer effektiv.

Utgiftene fra barn til barn varierer i disse tilfelle så mye at det blir umulig å fastsette et slikt tilskudd på en meningsfull måte. De faste satser som er foreslått dekker på langt nær behov til de mest utsatte og traumatiserte barna. Kommuner som bosetter barn som trenger mest oppfølging taper mye på omleggingen.

For Rakkestad kommune gir endringene små utslag. Rådmannen vurderer det som tilfeldig.

Regjeringen fastsatte 9. oktober 2015 en ny forskrift om tilskudd til private barnehager. Den viderefører hovedprinsippet at tilskuddet skal kalkuleres ut fra utgiftene i de kommunale barnehagene i den enkelte kommune. Samtidig ble det foretatt endringer i beregningen av kompensasjon for pensjons- og kapitalkostnader for å få bedre samsvar mellom kostnadene i de private barnehagene og tilskuddet de får fra kommunen.

Tilskudd til private barnehager blir fastsatt ut fra gjennomsnittlige utgifter i de kommunale barnehagene i kommunen. Beregningsgrunnlaget er endret fra kommunens budsjett og til kommunens regnskap to år før tilskuddsåret. Tilskuddet blir fastsatt en gang pr. år. Det gir en større forutsigbarhet for de private barnehager.

Private barnehager har krav på tilskudd på 100 prosent av det de kommunale barnehager mottar i offentlig finansiering.

Brukerbetalingar og andre salgs- og leieinntekter utgjør ca. kr. 80 000 000. De er oppgjør i stort og smått for kommunale tjenester innenfor alle delar av kommunens virksomhet – for eksempel barnehage, skolefritidsordning, forskjellige helse- og omsorgstjenester og husleie og årsgebyrer for selvkostområdene innenfor teknikk, miljø og landbruk.

Rådmannen regulerer som en hovedregel betalings-/enhetssatser med kommunal deflator (2,5 prosent p.a.).

Egenbetaling for levering av mat fra kommunen til hjemmeboende brukere er beregnet til selvkost. Det gir en relativt sterk økning i satser fra 2016 – 2017. Rakkestad kommune har hittil operert med forholdsvis lave priser på det aktuelle området. Fra 2017 er nivået mer lik andre kommuners satser.

Årsgebyrer for selvkostområdene er regulert etter særskilte beregninger. Det vises til gebyrregulativet i vedtaksdelen av budsjettet og økonomiplanen.

Rådmannen går inn for at Rakkestad kommune krever inn eiendomsskatt for både boliger, fritidseiendommer og næringseiendommer med 4,75 promille av takst i 2017.

Eiendomsskatt er beregnet til kr. 27 351 000 – som inkluderer endringer i eiendomsmassen siste år.

5 – Finansutgifter og finansinntekter

For 2017 budsjetterer rådmannen med finansinntekter som følger:

Renter av bankinnskudd,	1 150 000
Renter av utlån,	800 000
Aksjeutbytte,	3 052 000
Motatte avdrag på sosial lån,	120 000
Bruk av bundne driftsfond,	1 256 155
Motpost avskrivninger,	27 346 255

Sum,	33 724 410
------	------------

Kroner.

Renteinntekter og renter av utlån er stipulert etter forventet rentenivå og likviditet.

Rådmannen kalkulerer med et utbytte fra Rakkestad Energi AS på kr. 3 052 000 i 2017 – basert på samtaler med styremedlemmer og daglig leder i selskapet høsten 2016.

Avdrag på sosial lån er skjønnsmessig beregnet.

Bruk av bundne driftsfonds henger direkte sammen med og finansierer utgifter i den samme størrelsesorden i budsjettet og økonomiplanen.

Videre opererer rådmannen med følgende finansutgifter i 2017:

Renter av langsiktig gjeld,	11 291 000
Andre renter,	5 830 000
Avdrag på langsiktig gjeld,	19 840 000
Sosiale utlån,	215 789
Avsetning til bundne driftsfond,	30 236
Årets avskrivninger,	27 346 255

Sum,	64 553 280
------	------------

Kroner.

Renter av langsiktig gjeld er budsjettert ut fra rentenivå og langsiktig gjeld ved inngangen til 2017.

Av den samlede lånegjeld, er ca. 16 prosent på løpende renter og ca. 84 prosent på faste renter. Andelen fastrenter er høy.

Den gjennomsnittlige rentesats er på ca. 2,65 prosent p.a. på kommunens lån – noe som er 1 – 1,5 prosent over det som er løpende renter i dag.

Rakkestad kommune har rentebindingskontrakter som utløper i 2017, 2018, 2021, 2022 og 2035. For rådmannen virker det som om rentenivået blir lavt i mange år framover. Rakkestad kommune bør av den grunn – i takt med at ulike avtaler går ut – ha en større del av sine lån på flytende renter.

Denne strategi følges opp av rådmannen så lenge situasjonen og utsiktene er som nå.

Avdrag på langsiktig gjeld utgjør nesten kr. 20 000 000 i 2017. De binder opp store ressurser hvert år og øker i takt med at kommunens lånegjeld vokser.

Rådmannen påpeker at det er en smertegrense på dette området. Rakkestad kommune tåler ikke mange år til med sterk gjeldsvekst.

Med hensyn til budsjett 2017 og økonomiplan 2017 – 2020:

Som følge av investeringsnivået øker langsiktig gjeld med ca. 90 millioner kroner i perioden – hvilket gir en lånegjeld pr. innbygger på kr. 83 000 – kr. 84 000 (31.12.2020) og nærmere kr. 5 000 000 mer i årlige renter og avdrag på lån i 2020 enn i 2017.

Dette er høyt. I en tid med sviktende økonomiske rammer, er dette et stort risikomoment.

For enkeltheter, vises det til kommentarer under avsnittet «Investeringer».

Sosiale utlån er skjønnsmessig beregnet.

6 – Målsettinger og strategier i budsjett- og økonomiplanperioden

Rakkestad kommune går inn i annen situasjon fra 2017 – sammenlignet med det som var gjeldende fra 1990 – 2016.

Over tjuefem år ble en stor innsats og store ressurser brukt på flere områder:

- Tunge planprosesser og planer.
- Samfunnsutvikling og samfunnsutbygging.
- Tjenesteutvikling og tjenesteutbygging i bred skala.
- Ledelses-, administrasjons- og driftsutvikling og ledelses-, administrasjons- og driftsutbygging.
- Investeringer i en rekke infrastrukturtiltak og særskilte kommunale bygg og anlegg.

Som rådmannen ser det er lokalsamfunnet – som en følge av kommunens prioriteringer på dem nevnte felt – moderne og velfungerende og totalt sett langt bedre stilt i dag enn i 1990.

Rakkestad kommune får sine arbeidsbetingelser og rammevilkår dramatisk endret fra 2017 – av nytt inntektssystem, kommunereformen som ruller videre og de store problemene og utfordringene som har oppstått i særdeleshet i Barnevern og Bo- og aktivitetstjenester i 2015 og 2016.

Det er ikke mulig å tenke på en utvikling og vekst i kommunale tjenester og drift som hittil. Fokus bør tvert om rettes mot å avpasse aktivitet og investeringer til det som blir inntekts- og ressursforutsetninger framover. Det vil resultere i en stagnasjon og endog en nedbygging av kommunens virksomhet heller enn at den bygges videre ut. Mer ekspansive strategier gir økonomiske vanskeligheter, regnskapsmessige underskudd og et sluttresultat at Rakkestad kommune med åpne øyne spaserer inn på «Robek-listen» og inn under en betinget statlig økonomikontroll.

En slik utvikling ønsker rådmannen ikke å lede Rakkestad kommune inn i.

Rådmannens forslag budsjett 2017 og økonomiplan 2017 – 2020 har som et overordnet mål og strategi å korrigere inn kommunens virksomhet slik at den i perioden til enhver tid er innenfor de økonomiske rammene. Det gjør tiltak påkrevet. Rådmannen varsler et program for reduksjon med 20 – 25 årsverk – 10 – 15 millioner kroner – i 2017 – 2019.

Forhåpentlig er det tilstrekkelig for å opprettholde økonomisk balanse og en noenlunde sunn kommuneøkonomi i de nærmeste fem årene.

I et perspektiv på to – tre år bør endringer la seg gjennomføre med naturlig avgang – med bruk av virkemidler som intern rekruttering til ledige stillinger der forutsetningene for det er til stede, omplasseringer og frivillig pensjonering i årsintervallet 62 – 67 med pensjonsgrad 70 prosent (AFP).

Rådmannen og den øvrige kommuneledelse må arbeide daglig med disse enkeltspørsmål og enkeltsaker inntil at målene er nådd om to – tre år.

Det er absolutt nødvendig for å holde økonomien sammen.

Rakkestad kommunes målsetting for 2017 og 2017 – 2020 er:

- Omstille Rakkestad kommune i samsvar med konsekvenser av nytt inntektssystem og pågående kommunereform.
- Opprettholde forsvarlige og gode kommunale velferdstjenester og annen kommunal drift.
- Realisere tiltak i størrelsesorden 20 – 25 årsverk – 10 – 15 millioner kroner p.a. – for å opprettholde økonomisk balanse og en noenlunde sunn kommuneøkonomi.
- I første rekke rettes tiltak inn mot ledelse, administrasjon og ulike fellesfunksjoner, men det blir temmelig sikkert også nødvendig med endringer på driftssiden.

7 – Budsjett- og økonomiplanbalansen

Rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan er satt opp med balanse mellom utgifter og inntekter – slik at det ikke er handlingsrom eller noen udisponerte inntekter i det økonomiske opplegget for 2017 – 2020.

Av den grunn legges det heller ikke opp til utvidelse av etablert aktivitet eller nye driftstiltak i tidsrommet i stor målestokk. Fokus blir rettet mot tiltak for å opprettholde og gjenoppbygge budsjettmessig balanse og økonomisk stabilitet. Dette er den dominerende arbeidsoppgaven i de nærmeste årene.

Lønn og sosiale utgifter er med en andel på 67,9 prosent av brutto driftsutgifter kommunens klart største utgiftspost. Videre er renter og avdrag av langsiktig gjeld – som beløper seg til 6,5 prosent av totalbudsjettet – faste kostnader på 20 – 30 års sikt. De siste 25,6 prosent av kommunens ressurser går med til ordinær drift og brukerrettede tiltak enten i egen regi eller som kjøpte tjenester.

Tabellen viser hvordan Rakkestad kommune bruker sine midler fordelt på arter:

Lønn og sosial utgifter,	67,9
Regulær drift og brukerrettede tiltak,	25,6
Renter og avdrag på gjeld,	6,5

Sum,	100
------	-----

Prosent.

Når Rakkestad kommune i en to – tre års horisont står foran omstillinger og reduksjoner av sine utgifter på 10 – 15 millioner kroner p.a., innebærer det reelt sett at antall årsverk må kuttes med 20 – 25. Innen regulær drift og brukerrettede tiltak er ressursene over mange år tatt ned – slik at det nå er ingenting eller bare marginalt å hente på disse områdene.

Rådmannen retter av disse grunner oppmerksomheten mot effektiviseringer – blant annet en ny administrativ struktur fra 1.7.2017 eller 1.1.2018 – og at det må bli 20 – 25 færre årsverk i kommunen i løpet av tre – fire år. Det utgjør 4 – 5 prosent av den samlede arbeidsstokk.

Endringene er forutsatt håndtert med naturlig avgang – jf. avsnittet over.

Som nevnt er det innen ledelse, administrasjon og ulike fellesfunksjoner at reduksjonene først og fremst et tenkt gjort.

8 – Rådmannens team

Tabell

RÅDMANNENS TEAM	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	24 175	29 281	29 591	30 479	31 393	32 334
Herav:						
Lønn	16 105	19 189	20 029	20 629	21 248	21 885
Driftsutgifter	14 085	15 278	15 307	15 766	16 239	16 725
Bruttoramme	30 190	34 467	35 335	36 395	37 487	38 611
Driftsinntekter	-6 015	-5 186	-5 744	-5 916	-6 094	-6 277
Nettoramme	24 175	29 281	29 591	30 479	31 393	32 334

1 000 kroner.

Rådmannens team omfatter Rådmannens team, Stillingsbank, Kommunale prosjekter, Forvaltningssenhet helse, Folkehelse, Leger, Forebyggende avdeling brann og Feiervesen.

Antall årsverk 2016: 14,15.

Antall årsverk 2017: 14,15.

Målsettinger

- Utarbeide og levere beslutningsgrunnlag og andre premisser til politisk ledelse og politisk nivå i spørsmål og saker av politisk karakter.
- Rapportere til politisk ledelse og politisk nivå om status og utvikling i Rakkestad kommune på fastsatte tidspunkter eller som enkeltrapporter når situasjonen tilsier det.
- Lede og følge opp den kommunale administrasjon og øvrige kommunale virksomhet innen fastsatte rammer.
- Fokuserer på forbedring og utvikling av Rakkestad kommunes virksomhet som enkeltprosjekter.

Kommentarer

Rådmannens team har omtrent samme omfang i stillingsrammer og økonomi som i 2016.

Fra rådmannen side gis disse supplerende kommentarer til Rådmannens team:

- Lønnsutvikling er budsjettert i samsvar med tariffoppgjøret i 2016 og regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017.
- Stillingsbank er et redskap for å realisere omstilling og stillingsreduksjoner i Rakkestad kommune.

- Forvaltningsenhet helse er opprettet av stillingsressurser i Hjembaserte tjenester, Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter og Bo- og aktivitetstjenester, og skal ivareta forvaltnings – og tilhørende koordineringsoppgaver på helse- og omsorgsområdet.
- Folkehelserådgiver overtar fra ca. 1.11.2016 – 60 – 70 prosent av stillingen – konkrete arbeidsoppgaver i seksjonene etter seksjonsledernes prioriteringer.

Et eget program for denne endringen – økonomisk og faktisk – er fastsatt.

Den øvrige kapasitet medgår til miljørettet helsevern.

- Avtale mellom Eidsberg og Rakkestad kommuner om overordnet befalsvakt i Brann- og redningsvesenet utløper 31.12.2016.

Rakkestad kommune etablerer egen slik vakt fra 1.1.2017.

Tiltaket koster kr. 422 000 på årsbasis.

9 – Stabene

Tabell

STABSENHETER	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	31 353	31 103	31 385	32 327	33 296	34 295
Herav:						
Lønn	23 762	22 765	20 914	21 541	22 187	22 853
Driftsutgifter	11 596	10 134	12 128	12 492	12 867	13 253
Bruttoramme	35 358	32 900	33 042	34 034	35 055	36 105
Driftsinntekter	-4 005	-1 797	-1 657	-1 707	-1 758	-1 811
Nettoramme	31 353	31 103	31 385	32 327	33 296	34 295

1 000 kroner.

Stabene består av følgende enheter: Dokument og forvaltning, Informasjon og IKT, Personal og Økonomi.

Antall årsverk 2016: 27,92.

Antall årsverk 2017: 26,72.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Stabene	3,2	3,4	2,5	3

Prosent.

Sykefraværet er lavt.

Målsettinger

- Dokument og forvaltning gir fullverdige sekretariats – og intern drift tjenester til publikum, lokalsamfunn, politisk nivå og den kommunale administrasjon på sine områder.
- Informasjon og IKT gir fullverdige tjenester utad overfor publikum og lokalsamfunn og internt overfor politisk nivå og den kommunale administrasjon på sine områder.
- Personal gir fullverdige personal – og intern drift tjenester til ledelsen på ulike nivå i kommunen og ansatte og arbeidstakerorganisasjonene.
- Økonomi gir fullverdige økonomi – og intern drift tjenester til ledelsen og andre aktuelle aktører på sine områder.

Kommentarer

Rådmannen vurderer drift og annen aktivitet i stabsenhetene som god og solid over flere år.

Fra rådmannens side gis følgende utdypende kommentarer til stabene:

- Både for kommunens forvaltning og annen virksomhet er det viktig å ha stabilitet på disse områdene. Det gir rådmannen og den øvrige ledelsen støttefunksjoner og en trygghet som de er helt avhengig av i sine funksjoner.
- Rakkestad kommune har et i kommunal sammenheng relativt lavt sykefravær:

Første kvartal: 9,2 prosent.

Andre kvartal: 8,1 prosent.

Tredje kvartal: 6,1 prosent.

Dette er bra tall og som sådan en dokumentasjon på at det direkte og indirekte arbeides godt med sykefraværsutfordringen både sentralt og på seksjonsplanet.

- Frikjøp på politisk nivå er budsjettert i samsvar med reglement – etter at det i 2016 – på grunn av kommunereformprosjektet – ble bevilget ressurser til en utvidet frikjøpsordning for varaordførere.

Mulige utvidede frikjøpsordninger for politiske ombud, vurderer rådmann er et anliggende for ordfører og det politiske miljø å initiere og vedta.

- En svakhet er at Rakkestad kommune har manglende kapasitet til planoppgaver på overordnet nivå og saksbehandling overfor spesielt det politiske miljø. Budsjett og økonomiplan gir ikke rom for å prioritere disse funksjoner heller i 2017 – 2020.

Rakkestad kommune må gjøre temmelig store omstillinger i de nærmeste tre – fire år, og stabsenhetene blir direkte og indirekte betydelig berørt av disse endringene.

Rådmannen viser til sine kommentarer foran i budsjettet og økonomiplanen.

10 – Barnehage

Tabell

BARNEHAGE	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	44 581	48 928	50 315	51 824	53 379	54 979
Herav:						
Lønn	35 923	36 066	37 141	38 255	39 403	40 584
Driftsutgifter	20 140	21 314	21 573	22 220	22 886	23 572
Bruttoramme	56 062	57 381	58 714	60 475	62 289	64 157
Driftsinntekter	-11 482	-8 453	-8 399	-8 651	-8 911	-9 178
Nettoramme	44 581	48 928	50 315	51 824	53 379	54 979

1 000 kroner.

Barnehage omfatter Bergenhus barnehage, Byggekløssen barnehage, Fladstad barnehage, Kirkeng barnehage og Elle Melle barnehage.

Årsverk 2016: 57,5.

Årsverk 2017: 57,5.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Barnehage,	10,9	10	6	8,9

Prosent.

Sykefraværet er fallende og på et akseptabelt nivå – 6 prosent – i tredje kvartal 2016.

Målsettinger

- Full dekning av barnehageplasser – i samsvar med barnehageloven og tilhørende regelverk.
- Full balanse mellom tilbud av og etterspørsel etter barnehageplasser.
- God kvalitet og kompetanse i barnehagene:

Alle barn har trygge relasjoner mot voksne i barnehagene.

Barnehagene er en god støttespiller for foreldrene i omsorgen for barna.

Barnehagene bidrar til å stabilisere familier vanskelige livssituasjoner.

Videreutbygging og videreutvikling av tverrfaglige samarbeidsrelasjoner.

- Styrke strukturell kvalitet i barnehagene:

Økt kompetanse på ledernivå/i lederskapet i barnehagene.

Alle pedagogstillinger er dekket av kvalifisert personell.

Fagarbeidere ansettes i assistentstillinger som blir ledige.

Kommentarer

Barnehage og de enkelte barnehager er velfungerende og solide kommunale virksomheter.

Rakkestad kommunes barnehager er blant landets mest effektive. De er rimelige i drift.

Rådmannen presiserer for øvrig:

- Maksimalpris for et ordinært barnehagetilbud er videreført. Satsene er indeksregulert fra 2016 – 2017.
- Ordningen med gratis kjernetid i barnehage for lavinntektsfamilier er utvidet fra 1. august 2016.
- Kontantstøttebevilgningen er redusert i 2017 – fordi fleksibelt barnehageopptak og botidskrav for rettigheter i ordningen vurderes å redusere omfang av tiltak.
- Kommunenes plikt til å legge til rette barnehagetilbudet for barn med særlige behov er utvidet fra 2017.
- Ny rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver skal tre i kraft fra august 2017.

11 – Skole

Tabell

SKOLE	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	87 934	86 687	90 268	92 976	95 765	98 636
Herav:						
Lønn	88 813	84 922	87 282	89 900	92 597	95 373
Driftsutgifter	23 156	18 798	19 324	19 904	20 501	21 115
Bruttoramme	111 969	103 720	106 606	109 804	113 098	116 488
Driftsinntekter	-24 034	-17 033	-16 338	-16 828	-17 333	-17 853
Nettoramme	87 934	86 687	90 268	92 976	95 765	98 636

1 000 kroner.

Skole omfatter Rakkestad ungdomsskole, Bergenhus skole, Os skole og Kirkeng skole.

Årsverk 2016: 123,90.

Årsverk 2017: 125,87.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Skole,	6,5	6	3,5	5,3

Prosent.

Sykefraværet i Skole er lavt – 5,3 prosent så langt i 2016.

Målsettinger

- Rakkestadskolen arbeider systematisk og strukturert med grunnleggende ferdigheter for å forbedre sine resultater målt ved lokale kartlegginger og nasjonale prøver.
- Rakkestadskolen reduserer andel timer brukt til spesialundervisning – målt i «kostra statistikken».
- Rakkestadskolen sikrer at alle barn med lære – og værevansker får riktig, helhetlig og samordnet hjelp så tidlig som mulig i opplæringen.
- Rakkestadskolen er en aktiv bidragsyter for å gi samordnet hjelp til brukere/elever med felles faglig mål, prioriteringer og ansvarsfordeling.
- Rakkestadskolen videreutdanner lærere for å sikre at det er tilstrekkelig og rett kompetanse i enhetene/skolene.

- Rakkestadskolen effektiviserer lærerressurser og annen drift som bidrag til å frigjøre midler til enhetenes virksomhet og videre utvikling.
- Alle skoler i kommunen blir godkjent som helsefremmende skoler.

Kommentarer

Status i Rakkestadskolen er god og stabil.

Rådmannen kommenterer for øvrig:

- For snart fire år siden bevilget Stortinget penger i et fireårig program til 600 lærerstillinger – som gikk til skoler med mange elever pr. lærer og lavere resultater enn landsgjennomsnittet.

Til Rakkestad Ungdomsskole ble det tildelt fire stillinger.

I forslaget til statsbudsjett er dette programmet avviklet fra 1.8.2017.

Stillingene er ikke videreført i budsjett og økonomiplan – fordi kommunen ikke har rom for det i 2017 – 2020.

- Østfold Kollektivtrafikk har etablert ny avtale for skoleskyss for Østfoldkommunene.

Som en følge av det øker Rakkestad kommunes utgifter til formålet med kr. 900 000 på årsbasis.

- I et – to år har det vært tre omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere i Rakkestad kommune.

Verdensklassen ved Rakkestad ungdomsskole har tilbudt skolegang til totalt 25 barn.

De aktuelle tilbudene bygges ned – i takt med at situasjonen for barna blir avklart og som en følge av at asyltilstrømmingen til Norge har bremsset opp.

- Rakkestad kommune har åtte lærere som videreutdanner seg på direktoratets program «kompetanse for kvalitet».

I den nærmeste tiden vil det trolig være 4 – 5 lærere pr. år som tar videreutdanning.

Dette koster kommunen ca. kr. 60 000 pr. lærer. Rakkestad kommune har fonds som kan dekke kommunal egenandel på dette tiltaket.

- Rakkestad kommune har fra tid til annen elever med store sammensatte lærevansker – som får sine tilbud enten ved nærskolen, Basen (Os skole) eller Mortenstua skole.

I øyeblikket har Rakkestad kommune tre elever ved Mortenstua skole – som er fosterhjemsplassert i kommunen av andre kommuner.

Det er en risiko for at Rakkestad kommune sitter med ansvar for skysskostnadene i disse tilfellene.

- Norskopplæring for voksne flyktninger skjer ved Delta i Askim eller Norsksenteret i Sarpsborg.

Tendensene er at flere gjennomfører denne undervisningen. Tilskuddsordningene dekker ikke fullt ut de utgifter Rakkestad kommune har til tiltak.

- Rakkestad kommune vurderer for tiden den pedagogisk psykologiske tjenesten – som er et interkommunalt samarbeid mellom Eidsberg, Rakkestad, Trøgstad og Marker kommuner.

Rådmannen ser ikke bort fra at det blir anbefalt å etablere en egen PP – tjeneste for Rakkestad kommune i løpet av første halvår 2017.

En enkeltsak framlegges for kommunestyret sent i 2016 eller tidlig i 2017.

- I Rakkestadskolen er driftsbudsjettene på de enkelte skoler presset.

Det er overskridelser av ulike utgiftsposter på til sammen nærmere 1,5 millioner kroner pr. år i 2014 – 2016.

Rakkestadskolen har dekket dette internt på eget budsjett.

Rådmannen mener det blir vanskeligere framover. Det må arbeides med denne problemstillingen i hele 2017.

12 – Kultur

Tabell

KULTUR	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	9 417	9 036	8 991	9 261	9 539	9 825
Herav:						
Lønn	7 549	8 019	7 561	7 788	8 021	8 262
Driftsutgifter	4 387	2 333	2 779	2 862	2 948	3 037
Bruttoamme	11 936	10 352	10 340	10 650	10 970	11 298
Driftsinntekter	-2 519	-1 316	-1 349	-1 389	-1 431	-1 474
Nettoramme	9 417	9 036	8 991	9 261	9 539	9 825

1 000 kroner.

Kultur består av Bibliotek, Kulturskole og Kino/KUA (Kultur, ungdom og aktivitet).

Årsverk 2016: 11,44.

Årsverk 2017: 10,64.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Kultur,	1,1	0	2,6	1,3

Prosent.

Sykefraværet er vedvarende lavt.

Målsettinger

- Rakkestad kommune har et rikt kulturliv med variasjon og mangfold og hvor barn og unge er prioritert.
- Alle – både barn og voksne – skal sikres tilgang på kunst- og kulturopplevelser, og få mulighet til å drive med idrett og fysisk aktivitet ut fra ulike behov, forutsetninger og interesser.
- Kulturadministrasjonen skal være et serviceinnstilt bindeledd mellom det offentlige på den ene siden og de frivillige organisasjoner og publikum på den andre siden.

Kommentarer

Kultur er viktig for vitalitet og trivsel hos innbyggere og i lokalsamfunnet, og fungerer godt i forhold til sin rolle i Rakkestadsamfunnet.

Rådmannen har følgende kommentarer til Kultur:

- Rakkestad Kulturskole er et bærende element i kulturtilbudet i kommunen og skal være synlig og aktiv i lokalsamfunnet.

Kulturskolen har tilbud innen musikk, teater, dans og visuell kunst.

Både tilbud og arrangementer må ha fordypning og bredde.

Om byggeprosjektet «Rakkestad Kulturskole», se kapitlet «Investeringer» nedenfor.

- Rakkestad Bibliotek utvikles på basis av «Strategidokument for utvikling av bibliotek tjenester i Rakkestad i 2016 – 2019».

Biblioteket er en møteplass på tvers av alder og interesser og er en viktig del av informasjonssamfunnet.

Rakkestad Bibliotek satser mot barn og unge – noe som gir resultater i form av økt aktivitet og utlån av medier.

Biblioteket blir mer tilgjengelig gjennom selvbetjening og utvidet åpningstid.

- Rakkestad Kinos besøkstall ligger stabilt over 6 000 pr. år.

Det tilbys arrangement og eventer i tillegg til ordinær drift.

- Gårds- og slektshistorien – bind 1 – utgis i 2017.

I lokalsamlingen arbeides det videre med digitalisering av kirkebøker, scanning av dokumenter og bilder m.m.

- På Rakkestad Bygdetun arbeides det med å utvikle området som konsertarena – etter at «Sparebankscena» ble etablert i 2016.

Bygdetunet skal framstå som et ryddig og innbydende rekreasjonsområde i lokalsamfunnet.

- Rakkestad Bad videreføres med tre familiedager, svømmekurs for 6 – 12 åringer og ulike kurs for idrettsskolen.
- Rakkestad kommune reviderer «Hovedplan for fysisk aktivitet og friluftsliv» i 2017.
- Kultur lager en «kulturkalender» for vår og høst hvert år.

13 – NAV Rakkestad

Tabell

NAV RAKKESTAD	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	24 720	23 383	24 536	25 272	26 030	26 810
Herav:						
Lønn	11 077	12 474	14 039	14 460	14 894	15 340
Driftsutgifter	15 026	11 690	11 264	11 602	11 950	12 308
Bruttoramme	26 102	24 164	25 302	26 061	26 843	27 648
Driftsinntekter	-1 382	-781	-767	-790	-813	-838
Nettoramme	24 720	23 383	24 536	25 272	26 030	26 810

1 000 kroner.

NAV Rakkestad omfatter enheten Arbeid og aktivitet og Kvalifisering.

Årsverk 2016: 9,1.

Årsverk 2017: 8,1.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
NAV Rakkestad,	8,6	10,7	0	6,3

Prosent.

Sykefraværet er på et akseptabelt nivå – 6,3 prosent – så langt i 2016.

Målsettinger

- Mottak og bosetting av flyktninger.
- Videreutvikle aktivitetsplikt for sosialhjelpsmottakere i samsvar med lovens krav og kommunens målsettinger og prioriteringer.
- Styrke NAV Rakkestads lokale arbeidsfokus.

Kommentarer

Rådmannen vurderer NAV Rakkestad som velfungerende og solid.

Med hensyn til budsjett og økonomiplan, har rådmannen disse presiseringer for seksjonen:

- Rakkestad kommune har et rammevedtak på mottak og bosetting av 55 flyktninger i 2016 – 2019.

Rådmannen har fullmakt – innen totalrammen – til å fastsette bosetting av flyktninger på aldersgrupper innen det enkelte år i 2016 – 2019.

For 2017 er det vedtatt at Rakkestad kommune skal bosette 15 flyktninger.

- Lov om sosiale tjenester blir endret slik at kommunene får en plikt til etablere aktivitet for sosialhjelpsmottakere.

Fra 1.1.2017 overtar NAV Rakkestad fullt ansvar for «Jobbsjansen» og utvikler lokalt tilbud om aktivitet for sosialhjelpsmottakere i samsvar med lovens forutsetninger og kommunens målsettinger og prioriteringer.

Via interne tiltak stilles personalressurser til disposisjon for NAV Rakkestad til tiltaket.

- Et hovedfokus i NAV – reformen er å få flere i aktivitet og arbeid og færre på stønad.

NAV Rakkestad arbeider for tidlig innsats og å kunne gi brukerne mulighet til å være aktive i egne planer.

Det er utviklet et karriereveiledningsprogram for brukerne – med oppmerksomhet på å skape gode overganger for dem til arbeid.

NAV Rakkestad avvikler informasjonsmøter og andre temasamlinger slik at brukerne får den oppfølgingen de trenger.

Lokalt arbeidsfokus og tilbud videreutvikles og styrkes i samarbeid med lokalt næringsliv og andre aktuelle aktører.

Stillingsrammen for NAV Rakkestad er 8,1 i 2017 mot 9,1 i 2016 – noe som henger sammen med overføringer av oppgaver og personell til andre seksjoner fra nyttår.

Til «Jobbsjansen» blir det etablert 1,0 årsverk ca. 1.1.2017 – når ulike interne prosesser er avsluttet.

Stillingsrammen blir da på nytt 9,1.

14 – Rakkestad familiesenter

Tabell

RAKKESTAD FAMILIESENTER	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	41 232	44 880	48 796	50 260	51 768	53 320
Herav:						
Lønn	32 413	30 889	33 399	34 401	35 433	36 495
Driftsutgifter	20 002	19 680	21 679	22 329	22 999	23 688
Bruttoramme	52 414	50 569	55 078	56 730	58 432	60 184
Driftsinntekter	-11 182	-5 688	-6 282	-6 470	-6 664	-6 864
Nettoramme	41 232	44 880	48 796	50 260	51 768	53 320

1 000 kroner.

Rakkestad familiesenter omfatter Helsesøster-/skolehelsetjeneste, Barnevern, Fysio- og ergoterapitjeneste og Psykisk helsearbeid og rustjeneste.

Årsverk 2016: 32,55.

Årsverk 2017: 33,55.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Rakkestad familiesenter,	7,5	11,8	11,7	10,4

Prosent.

Sykefraværet er lavere enn tidligere, men fortsatt høyt sammenlignet med andre staber og seksjoner og som faktisk størrelse.

Målsettinger

- Rakkestad familiesenter gir lavterskeltilbud til brukere og innbyggere på sitt område – der målsettingen i små og større spørsmål er å fremme trivsel og god helse for barn, unge, voksne og familier.
- Rakkestad familiesenter satser på tverrfaglighet i sin virksomhet – internt i seksjonen og i forhold til kommunale samarbeidspartnere.
- Rakkestad familiesenter kan identifisere, kartlegge og behandle lettere psykiske lidelser hos personer.

Rakkestad familiesenter arbeider etter fem perspektiver:

Forebyggende og helsefremmende perspektiv.

Mestringsperspektiv.

Helhetsperspektiv.

Kunnskapsperspektiv.

- Rakkestad familiesenter er en god arena for frivillighet i Rakkestadsamfunnet.
- Barnevern bygges opp med bærekraft og robusthet som egen enhet i første halvår 2017.

Kommentarer

Rakkestad familiesenter har en krevende og sammensatt oppgaveportefølge. Rådmannen ser på utviklingen i seksjonen som lovende. I lengre tid har Rakkestad kommune hatt ekstraordinære problemer og utfordringer i Barnevern. Rådmannen mener det har preget og gått utover hele Rakkestad familiesenter.

Som rådmannen ser det er det nå oversikt og bedre kontroll på statusen i Barnevern og etter hvert går det an å rette fokus mot å gjenoppbygge det som en fungerende enhet.

Følgende gjelder pr. november 2016:

- Ny barnevernleder er rekruttert og starter opp i sin stilling tidlig i 2017.
- Personalsituasjonen er i ferd med å normalisere seg og tilnærmet fullt mannskap kan være på plass på nyåret 2017.
- Det er økonomisk oversikt i enheten.
- Det er langt bedre kontroll på forvaltningen av Barnevernets ressurser – som i en periode var uakseptabelt ute av kurs.
- Det er eksempler på at Barnevern og kommunen for øvrig arbeider mer tverrfaglig og helhetlig med spørsmål og saker som gjelder barnevern.

Rådmannen vurderer det som realistisk at Barnevern er fullt ut oppe og går som en enhet pr. 1.7.2017.

Rakkestad familiesenter er marginalt bevilgningsmessig styrket fra 2016 – 2017.

Rådmannen har disse supplerende kommentarer til Rakkestad familiesenter i budsjettet og økonomiplanen:

- Seksjonsledere og enhetsledere arbeider sammen for å utvikle det tverrfaglige samarbeid.

- Familiehjelpen er etablert som et tiltak der enhetene går sammen og finner løsninger for den enkelte familie.
- Handlingsplan for BTI (bedre tverrfaglig innsats) utvikles og skal gjennomføres i hele kommunen.

Rakkestad familiesenter har i denne sammenheng gått på opplæring via «Korus Øst» (Kompetansesenter rus Øst) sammen med barnehage og skole.

Prosjektleder i familiesenter er ansvarlig for at tiltaket implementeres i hele kommunen.

- Samlokalisering av forskjellige familietjenester er en bærende ide bak Rakkestad familiesenter.

Det avvikles informasjonsmøter og internundervisning der hver enhet har ansvar for emnevalg ut fra en felles faglig forståelsesramme for familiesenteret.

- Lederne er tillagt ansvar for utvikling og koordinering av tjenestene i samsvar med målsettingene.
- Alle enheter i Rakkestad familiesenter skal bruke «FIT» – som er et verktøy for å måle effektene av tjenestene i seksjonen og styre dem dit hvor de trengs mest.
- Det foregår flere parallelle prosjekter på Rakkestad familiesenter som er finansiert av eksterne aktører.

Etter at Rakkestad familiesenter stod ferdig for fire – fem år siden, har målsettingene med å få det til å fungere etter målsettingene stått sentralt. utfordringer er:

- Enheter skal ha felles forståelse og respekt for hverandres faglige ståsted.
- Enheter skal arbeide på tvers.

Ved hjelp av informasjonsmøter og internundervisning og koordinert utvikling og utbygging av tjenester går «samhandlingen på tvers» nå bedre. Det forsterker seg forhåpentlig etter hvert som enhetene ser effektene av arbeidet.

15 – Hjembaserte tjenester

Tabell

HJEMBASERTE TJENESTER	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	47 717	50 175	51 068	52 600	54 178	55 802
Herav:						
Lønn	48 108	49 187	49 803	51 297	52 836	54 420
Driftsutgifter	4 952	3 193	3 288	3 387	3 488	3 593
Bruttoramme	53 060	52 380	53 091	54 684	56 324	58 013
Driftsinntekter	-5 343	-2 205	-2 023	-2 084	-2 147	-2 211
Nettoramme	47 717	50 175	51 068	52 600	54 178	55 802

1 000 kroner.

Hjembaserte tjenester består av Hjemmesykepleie og Omsorgsboliger.

Årsverk 2016: 59,50.

Årsverk 2017: 58,33.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Hjembaserte tjenester,	10,9	8,1	6	8,3

Prosent.

Sykefraværet er varierende og noe høyere enn tidligere uten at det er snakk om dramatiske endringer.

Målsettinger

- En større oppmerksomhet på hverdagsmestring og hverdagsrehabilitering skal øke brukere av pleie- og omsorgstjenesters egenmestring og livskvalitet og sette dem i stand til å bo lengre i eget hjem.
- Eget kommunalt program for helse- og velferdsteknologi har som en målsetting å øke brukernes egenmestring og livskvalitet og sette dem i stand til å bo lengre i sitt eget hjem.
- En helhetlig demensomsorg – et samspill mellom Hjembaserte tjenester og Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter – skal resultere i at brukerne kan bo lengre i eget hjem.

Seksjonene utvikler sine tilbud ytterligere i denne retning i 2017 – 2020.

- Yte gode basis pleie- og omsorgstjenester til hjemmeboende brukere og leietakere av kommunale omsorgsboliger.

Kommentarer

Hjembaserte tjenester er en velfungerende seksjon og gir solide kommunale tjenesteytelser på sitt område. Det knytter seg utfordringer til deler av seksjonens virksomhet – å rekruttere tilstrekkelig kompetanse til sykepleier- og enkelte andre stillinger og til den løpende driften av spesielt omsorgsboligene.

Seksjonen er bevilgningsmessig ikke styrket fra 2016 – 2017.

Rådmannen gir enkelte presiseringer til Hjembaserte tjenester i budsjett og økonomiplan:

- Aktiv omsorg, hverdagsrehabilitering og helse- og velferdsteknologi prioriteres i 2016 – 2020 i den hensikt at brukere skal oppleve mer egenmestring og livskvalitet og på den måte ha større potensial for å bo lengre i eget hjem.

Til spesielt helse- og velferdsteknologi i Hjembaserte tjenester var det bevilget kr. 2 000 000 i 2016.

Tiltaket er videreført i 2017 – 2020.

- Helhetlig demensomsorg bygges ut i planperioden internt i Hjembaserte tjenester og i samspill med Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter.

Større oppmerksomhet settes inn mot diagnostisering og utredning av demens, tidlig innsats og styrket tjenestetilbud til hjemmeboende demente – herunder kommunale dagopphold, tilrettelagte omsorgsboliger og økt kompetanse blant helsepersonell og i befolkningen generelt.

- I øyeblikket arbeides det med konkrete tiltak for å rekruttere og beholde ulike typer fagpersonell i Hjembaserte tjenester og Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter.

Enkelt sak blir forelagt politisk nivå før 31.12.2016.

Målsettingen er at tiltak kan tre i kraft fra 1.1.2017.

Rådmannen håper at tiltaket også reduserer bruk av vikarbyråer utover i 2017.

- Etterspørsel etter omsorgslønn og brukerstyrt personlig assistent vokser.

Rakkestad kommunes bevilgninger til formålet er begrensede.

Rådmannen vurderer at Rakkestad kommune ikke makter å imøtekomme behov som oppstår innenfor fastsatte økonomiske rammer – slik at nye tiltak som en hovedregel må finansieres ved omlegginger eller omstillinger i alle deler av organisasjonen.

For hele Rakkestad kommune blir dette en dominerende utfordring i hele budsjett- og økonomiplanperioden.

Overfor politisk nivå blir det fulgt opp enten i enkeltsak eller rapporter.

16 – Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter

Tabell

SKAUTUN REHABILITERINGS- OG OMSORGSSENTER	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	47 673	49 911	50 076	51 579	53 126	54 718
Herav:						
Lønn	52 689	54 521	55 738	57 410	59 133	60 905
Driftsutgifter	12 077	8 366	8 310	8 560	8 816	9 081
Brutoramme	64 767	62 887	64 049	65 970	67 949	69 986
Driftsinntekter	-17 093	-12 975	-13 972	-14 392	-14 823	-15 268
Nettoramme	47 673	49 911	50 076	51 579	53 126	54 718

1 000 kroner.

Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter omfatter Langtidsenhet, Korttidsenhet, Demensenhet og Kjøkken- og vaskerienhet.

Årsverk 2016: 70,18.

Årsverk 2017: 70,18.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter,	10,9	8,1	6	8,3

Prosent.

Sykefraværet er fallende gjennom året og er på et relativt lavt nivå pr. 30.09.2016.

Målsettinger

- Pasienter og brukere av Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter mottar forsvarlige omsorgs-, sykepleiefaglige- og medisinske tjenester.
- Pasientsikkerhet er fremdeles et fokusområde og sykehjemmet deltar på et eller flere nye program av det nasjonale pasientsikkerhetsprogrammet «I trygge hender».
- Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter etablerer en organisering for å ivareta brukermedvirkning på et høyere nivå.
- Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter retter fokus på utvikling av rehabiliterings-tilbudet ved korttidsenheten.
- Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter arbeider kontinuerlig med fagutvikling og kvalitetsforbedrende tiltak.

- Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter arbeider systematisk med tiltak for å sikre et vedvarende høyt nærvær blant de ansatte.

Målsetting for 2017: 90 prosent.

- Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter fokuserer på fortsatt å være en attraktiv arbeidsplass for de ansatte.
- Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter makter å rekruttere relevant arbeidskraft – med en spesiell oppmerksomhet mot rekruttering av sykepleiere.
- Det egne kommunale program for helse – og velferdsteknologi har som målsetting å bidra til større sikkerhet for pasienter og brukere og økt kvalitet på tjenestetilbudet ved at personalmessige ressurser frigjøres til direkte omsorg og pleie.

Kommentarer

Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter er en velfungerende seksjon og gir solide kommunale tjenesteytelser på sitt område.

Seksjonen er ikke bevilgningsmessig styrket fra 2016 – 2017.

Som for den øvrige kommunale aktiviteten, knytter det seg utfordringer til sykehjemmets virksomhet.

Rådmannen gir noen utdypende kommentarer til Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter i budsjettet og økonomiplanen:

- Det egne kommunale program for helse- og velferdsteknologi skal – for sykehjemmet sitt vedkommende – videreutvikle og styrke sykehjemstilbudet og øke sikkerhet og kvalitet i dette tilbudet også fra et mer isolert brukerståsted.

I 2016 ble det bevilget kr. 2 000 000 til spesielt teknisk utstyr i institusjonen.

Rådmannen går i 2017 – 2020 inn for å sette av nye kr. 8 000 000 til slike formål.

- Helhetlig demensomsorg bygges ut i planperioden i Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter og i samspill med Hjembaserte tjenester.

Demenstilbudet og demensomsorgen i sykehjemmet utvikles likeledes spesielt – ved tiltak i eksisterende bygningsmasse og personalmessige og andre tiltak som knytter seg til driften av seksjonen.

Sykehjemmet utvikler seg i en retning hvor det vil ha flere komplekse og utfordrende, tungt pleietrengende pasienter i årene framover. En større oppmerksomhet på hverdagsmestring og hverdagsrehabilitering i Hjembaserte tjenester skal øke brukere av pleie- og omsorgstjenesters egenmestring og livskvalitet og sette dem i stand til å bo lengre i eget hjem. Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter henter effekter av

slike tiltak ved at etterspørselen etter og presset på institusjonsplasser dempes og tilbudet spisses mot de som trenger sykehjemmets tjenester mest. Det medfører at antall sykehjemsplasser korrigeres og harmoniseres til behovene og sykehjemmets rammer.

En egen sak som gjelder demenstilbudet i Rakkestad kommune legges fram for politisk nivå i første halvår 2017 – som grunnlag for budsjett 2018 og økonomiplan 2018 – 2021. Egne tiltak vil gjelde for Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter.

Målsettingen er å styrke brukeres potensial for å bo lengst mulig i eget hjem.

- I øyeblikket arbeides det med konkrete tiltak for å rekruttere og beholde ulike typer fagpersonell i Hjembaserte tjenester og Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter.

Enkeltsak blir forelagt politisk nivå før 31.12.2016.

Målsettingen er at tiltak kan tre i kraft fra 1.1.2017.

Rådmannen håper at tiltaket også reduserer bruk av vikarbyråer utover i 2017.

17 – Bo- og aktivitetstjenester

Tabell

BO- OG AKTIVITETSTJENESTER	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	38 746	47 744	51 311	52 850	54 436	56 068
Herav:						
Lønn	47 505	54 414	58 423	60 176	61 981	63 839
Driftsutgifter	1 199	5 107	4 138	4 262	4 390	4 522
Bruttoramme	48 704	59 522	62 562	64 438	66 372	68 361
Driftsinntekter	-9 958	-11 778	-11 251	-11 588	-11 936	-12 293
Nettoramme	38 746	47 744	51 311	52 850	54 436	56 068

1 000 kroner.

Bo- og aktivitetstjenester består av enhetene Sentrum og Bergenhus.

Årsverk 2016: 61,54.

Årsverk 2017: 67,42.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Bo- og aktivitetstjenester,	9,1	7,5	6,8	7,8

Prosent.

Sykefraværet er stabilt på et relativt lavt nivå.

Målsettinger

- Rakkestad Dagsenter gir utviklingshemmede et godt aktivitetstilbud – slik at de opplever en meningsfull hverdag.
- Utviklingshemmede og andre brukere mottar opplæring og tilrettelagte, individuelle tjenester i form av praktisk bistand – slik at de opplever mestring og selvstendighet og har god livskvalitet.
- Koordinere ansvarsgrupper rundt utviklingshemmede og mottakere av omsorgslønn og avlastningstjenester – slik at enkeltpersoner og familier får en individuelt tilpasset bistand for best mulig livsmestring.
- Drive bofellesskapet for enslige mindreårige flyktninger bosatt i 2016 – slik at de – gjennom å føle trygghet og motta opplæring og omsorg – blir integrert i samfunnet på en vellykket måte.

Kommentarer

Rådmannen vurderer Bo- og aktivitetstjenester som veldrevet – preget av god oversikt og kontroll over aktivitet, men med store og voksende utfordringer i brukermassen på kort og lang sikt.

Av den grunn har seksjonen hatt betydelige merutgifter og budsjettoverskridelser i sin virksomhet i 2015 og 2016.

Rådmannen gjør følgende presiseringer for Bo- og aktivitetstjenester i budsjettet 2017 og økonomiplanen 2017 – 2020:

- Flere enkeltbrukere har i de siste årene bundet opp store ekstraordinære ressurser i spesielt tilrettelagte tilbud.

Den kommunale bolig-/bofellesskapsflåte er lite tilpasset dagens virkelighet, og Bo- og aktivitetstjenester makter av den grunn ikke alltid å bygge opp tjenesteytelsene kostnadseffektivt.

- Flere unge utviklingshemmede etterspør leilighet i bofellesskap. De trenger bistand til mange av dagliglivets gjøremål og er ikke i stand til å bo selvstendig i privat bolig.

Pr. dato har Rakkestad kommune ikke noe boligtilbud til disse menneskene.

- Spesialisthelsetjenesten tar mindre ansvar i sammensatte og spesielt utfordrende saker.
- Også for Bo- og aktivitetstjenester står det sentralt å rekruttere og beholde godt kvalifisert arbeidskraft – for ikke minst for å kunne sette i verk adekvate tilbud når situasjonene krever det.
- Seksjonens stillingsramme er nesten seks årsverk større i 2017 enn i 2016 – som følge av etableringen av bofellesskapet for enslige mindreårige flyktninger og at seksjonslederstillingen igjen har blitt budsjettert på ordinær måte.

Bo- og aktivitetstjenester står av ymse grunner i en meget utfordrende situasjon.

Rådmannen tilrår at Rakkestad kommune bygger totalt 22 nye omsorgsboliger i Hjembaserte tjenester og Bo- og aktivitetstjenester i 2017 – 2019. Det setter den sist nevnte seksjon langt bedre i posisjon til å løse oppgavene overfor nåværende, tunge enkeltbrukere og nye, unge funksjonshemmede brukere kostnadseffektivt og på et høyere faglig og tjenestemessig nivå enn i dag. Risikoen med ikke å realisere tiltak i en horisont på to – tre år, er at lokaliseringen av eksisterende omsorgsboliger og manglende omsorgsleiligheter for seksjonen samlet sett kan generere en stor vekst i driftsutgifter i 2017 og/eller 2018. Det kan Rakkestad kommune ikke tillate seg.

Det legges til at byggeprosjektet som sådant er selvfinansiert – av leietakernes husleie og statlig investeringstilskudd til formålet.

Rådmannens inkluderer Bo- og aktivitetstjenester i program for velferdsteknologi og annet utstyr med en bevilgning på kr. 1 000 000 til aktuelle tiltak i 2017 og ved at det er satt av til sammen kr. 3 500 000 til ulike anskaffelser og prioriteringer på området i 2017 – 2020.

18 – Teknikk, miljø og landbruk

Tabell

TEKNIKK, MILJØ, LANDBRUK	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	43 614	43 655	47 691	49 122	50 595	52 112
Herav:						
Lønn	31 391	30 935	32 437	33 410	34 413	35 444
Driftsutgifter	79 347	70 114	74 487	76 721	79 023	81 392
Bruttoramme	110 738	101 049	106 924	110 132	113 436	116 836
Driftsinntekter	-67 124	-57 395	-59 233	-61 010	-62 840	-64 724
Nettoramme	43 614	43 655	47 691	49 122	50 595	52 112

1 000 kroner.

Teknikk, miljø og landbruk har disse enhetene: Areal, byggesak, landbruk og eiendom og Kommunal teknikk.

Årsverk 2016: 47,81.

Årsverk 2017: 50,11.

Sykefravær:

	Første kvartal	Andre kvartal	Tredje kvartal	2016
Teknikk, miljø og landbruk,	9,2	8,1	6,1	7,8

Prosent.

Sykefraværet er stabilt på et relativt lavt nivå.

Målsettinger

- Betyggende løsning av seksjonens forvaltningsoppgaver og forvaltningsforpliktelser.
- En god forvaltning av infrastruktur, grøntanlegg, lekeplasser og kommunale bygg.
- Gode vann-, avløps- og renovasjonstjenester.
- Betyggende drift og forvaltning av kommunens eiendomsmasse.
- En god brukerservice.
- Et godt arbeidsmiljø.

Kommentarer

Som rådmannen vurderer det er Teknikk-, miljø- og landbruksseksjonen velfungerende og solid.

Rådmannen har disse utdypende kommentarer til seksjonens virksomhet:

- Hovedplan for samferdsel og trafiksikkerhet ble påbegynt i 2015 og blir ferdigstilt i 2018.
- Vedlikeholdsplaner/skjøtselsplaner for grøntstruktur – inklusive lekeplasser – blir fastsatt i løpet av 2018.
- Rakkestad Sentrum prioriteres med hensyn til vedlikeholds- og rehabiliterings- og påkostningstiltak.

Signalprosjektet står sentralt i denne sammenheng.

- Vedlikehold av kommunale veier – grøfting og grusing – er prioriterte prosjekter.
- En plan for reasfaltering av kommunale veier i boligområder fastsettes i 2017.
- Realisere tiltak etter hovedplan for vann og avløp i planperioden.
- Fokus rettes sterkere inn mot vedlikehold av kommunale vann- og avløpsnett – blant annet med å legge praktisk og teknisk til rette (blant annet etablere egen plass for reparasjoner av avløpspumper) for at dette kan gjennomføres.
- Ny avfallsplan og avfallsordning legges fram til politisk behandling i 2017.
- Kommunens bygningsmasse skal til enhver tid være funksjonell og tilgjengelig for brukere og innbyggere.
- God effektivitet på renholds- og vaktmestertjenesten.
- I samsvar med vedtak i forrige budsjett og økonomiplan, er vaktmestertjenesten styrket med et årsverk.
- Teknikk, miljø og landbruk er kompetansemessig betydelig styrket de siste årene – gjennom bevisst fokus på kompetanse og personlig egnethet ved nyrekrutteringer i stillinger.
- Arbeidet med rutinebeskrivelser og intern kontroll har blitt styrket.

Rådmannen setter av kr. 2 700 000 i økonomiplanperioden – kr. 1 250 000 i 2017 – til utstyrsanskaffelser m.m. i seksjonen.

Teknikk, miljø og landbruk har fått en ny stilling i 2016. Øvrige endringer er av teknisk karakter.

19 – Fellesutgifter og fellesinntekter

Tabeller

Frie inntekter, felles tilskudd, netto finansutgifter og avsetninger

Fellesinntekter - Fellesutgifter	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	420 346	447 597	464 859	478 806	493 169	507 952
Herav:						
Skatteinntekter	-167 096	-176 461	-185 612	-191 180	-196 916	-202 818
Rammetilskudd	-255 518	-264 545	-268 953	-277 022	-285 332	-293 885
Eiendomsskatt	-27 727	-27 728	-27 351	-28 172	-29 017	-29 886
Utbytte	-1 292	-1 950	-3 052	-3 144	-3 238	-3 335
Amortiseringstilskudd	-2 799	-2 901	-2 543	-2 619	-2 698	-2 779
Integreringstilskudd	-5 356	-8 319	-11 134	-11 468	-11 812	-12 166
Andre øremerkede tilskudd	-2 057	0	0	0	0	0
Renteinntekter	-2 553	-2 250	-1 950	-2 009	-2 069	-2 131
Renteutgifter	16 383	19 366	17 121	17 635	18 164	18 708
Avdrag	17 345	18 760	19 840	20 435	21 048	21 679
Avsetninger	-3 900	-1 568	-1 226	-1 263	-1 301	-1 340
Resultat	-14 222	0	0	0	0	0

1 000 kroner.

Andre fellesutgifter og fellesinntekter

FELLESUTGIFTER OG - INNTEKTER	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	-30 023	-25 977	-27 749	-28 581	-29 438	-30 321
Herav:						
Lønn	-3 150	-3 874	-460	-474	-488	-503
Driftsutgifter	508	6	58	60	61	63
Bruttoramme	-2 642	-3 868	-402	-414	-427	-440
Driftsinntekter	-27 381	-22 109	-27 346	-28 167	-29 012	-29 881
Nettoramme	-30 023	-25 977	-27 749	-28 581	-29 438	-30 321

1 000 kroner.

Fellesutgifter og fellesinntekter består av Husbankens tilskuddsordninger og lån, lønns- og prisstigning, premieavvik, amortisering av premieavvik, frie inntekter, felles tilskudd, renter, avdrag, utbytte og plasseringer, fond, overføringer og avskrivninger og mindre-/merforbruk.

Kommentarer

Rådmannen har følgende utfyllende kommentarer til fellesutgifter og fellesinntekter:

- Pensjon er budsjettert i henhold til oppgaver av Kommunal Landspensjonskasse (KLP) og Statens Pensjonskasse (SPK).

Som følge av vedvarende lave rentenivåer og store forpliktelser overfor nåværende og tidligere arbeidstakere er pensjon en tyngende og stor kommunal utgiftspost.

- Lønnsutvikling er budsjettert i samsvar med tariffoppgjøret i 2016 og regjeringens forslag til statsbudsjett for 2017.
- Frie inntekter, felles tilskudd, renter, avdrag, utbytte og plasseringer og fond og overføringer er kommentert under kapitlene «Statsbudsjettet – Inntektssystemet» og «Finansutgifter og finansinntekter».

20 – Kirker og trossamfunn

Tabell

KIRKER OG TROSSAMFUNN	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	6 250	6 193	6 276	6 464	6 658	6 857
Herav:						
Lønn	-	-	-	-	-	-
Driftsutgifter	6 251	6 193	6 276	6 464	6 658	6 857
Bruttoramme	6 251	6 193	6 276	6 464	6 658	6 857
Driftsinntekter	-	-	-	-	-	-
Nettoramme	6 250	6 193	6 276	6 464	6 658	6 857

1 000 kroner.

Kommentarer

Kirker og trossamfunn får de samme overføringene – korrigert for kommunal deflator – i 2017 som i 2016.

Det er det samme opplegget som er fulgt for kommunens egen virksomhet.

Rakkestad kommune fordeler 28,8 prosent mer enn gjennomsnittet av landets kommuner og 40,8 prosent mer enn Østfolds kommuner til kirker og trossamfunn.

Rådmannen og Rakkestad Sogn vil i november 2016 gjennomgå kirkens

- energi og energiforbruk,
- forsikringer,
- lånevilkår,

med sikte på å redusere disse utgifter og skape et større økonomisk handlingsrom for kirken i 2017.

Rakkestad kommune initierer i 2017 oppstart av reguleringsplan for utvidelse av Rakkestad kirkegård.

21 – Næringstiltak

Tabell

NÆRINGSTILTAK	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Seksjonsramme	2 956	2 598	2 304	2 373	2 445	2 518
Herav:						
Lønn	-	-	-	-	-	-
Driftsutgifter	2 985	2 598	2 304	2 373	2 445	2 518
Brutoramme	2 985	2 598	2 304	2 373	2 445	2 518
Driftsinntekter	-29	-	-	-	-	-
Nettoramme	2 956	2 598	2 304	2 373	2 445	2 518

1 000 kroner.

Kommentarer

Næringstiltak omfatter grove trekk kjøp av tjenester av Rause AS og tilskudd til Rakkestad Næringsråd.

NAV Rakkestad overtar fra 1.1.2017 fullt ansvar for «Jobbsjansen» - noe som innebærer at overføringene til Rause AS går ned med kr. 718 000 pr. år fra samme tidspunkt.

Gjeldende forpliktelser overfor Rakkestad Næringsråd opphører 31.12.2017.

22 – Investeringer

Tabell

Prosjekt	2 017	2 018	2 019	2 020	Sum
----------	-------	-------	-------	-------	-----

Kostnader

KLP egenkapitalinnskudd,	1 600	1 600	1 600	1 600	6 400
Startlån, utlån,	7 500	7 500	7 500	7 500	30 000
Startlån, avdrag på utlån,	3 250	3 250	3 250	3 250	13 000
IKT, fellesutgifter,	1 600	1 600	1 600	1 600	6 400
IKT, skole	600	600	600	600	2 400
IKT, PC'er på åttende trinn,	400	400	400	400	1 600
Brann- og redningsvesen, utstyr og/eller tiltak,	1 000	500	600	500	2 600
Kommunalt beredskapsutstyr,	500	0	0	0	500
Oppvekstseksjonene, utstyr,	300	300	300	300	1 200
Hjembaserte tjenester, utstyr og/eller tiltak,	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter, utstyr og/eller tiltak,	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Bo- og aktivitetstjenester, utstyr og/eller tiltak,	1 000	500	1 000	1 000	3 500
Os skole,	7 500	30 000	12 500	0	50 000
Rakkestad kulturskole,	10 000	12 500	2 500	0	25 000
Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter, utbygging,	0	0	8 000	20 000	28 000
Omsorgsboliger, Hjembaserte tjenester,	21 000	0	0	0	21 000
Omsorgsboliger, Bo- og aktivitetstjenester,	0	7 000	10 000	8 500	25 500
Teknikk, miljø og landbruk, utstyr og/eller tiltak,	1 250	750	350	350	2 700
Avsluttende og oppfølgende bevilgning – tiltak 2015 og 2016,	2 000	0	0	0	2 000
Kommunale veier og bruer, påkostninger,	1 500	1 250	1 500	1 500	5 750
Kommunale bygninger, påkostninger,	1 600	1 000	1 600	1 500	5 700
Anskaffelse av kommunale utleieboliger,	2 500	0	2 500	2 500	7 500
Vann- og avløpsinvesteringer, boligområder,	2 000	1 000	500	0	3 500
Andre kommunale vann- og avløpsinvesteringer,	3 000	3 000	5 000	5 000	16 000

Sum,	74 100	76 750	65 300	60 100	276 250
------	--------	--------	--------	--------	---------

Finansiering

Disposisjonsfond og/eller ubundet kapitalfond,	0	0	0	0	0
Lån,	44 000	47 500	40 000	40 000	171 500
Salgsinntekter,	7 000	10 000	5 000	5 100	27 100
Andre inntekter,	0	0	0	0	0
Tilskudd,	11 600	5 000	9 350	4 250	30 200
Momsrefusjoner,	8 250	11 000	7 700	7 500	34 450
Mottatte avdrag på utlån,	3 250	3 250	3 250	3 250	13 000

Sum,	74 100	76 750	65 300	60 100	276 250
------	--------	--------	--------	--------	---------

1000 kroner.

Kommentarer

Rådmannen legger fram et investeringsbudsjett 2017 og en investeringsdel av økonomiplan 2017 – 2020 på kr. 74 100 000 og kr. 276 250 000 – som er en økning på kr. 21 400 000 fra investeringsbudsjett 2016 og kr. 32 450 000 fra investeringsdel av økonomiplan 2016 - 2019.

Låneopptaket for 2017 beløper seg til kr. 44 000 000 mot kr. 40 000 000 i forrige budsjett og økonomiplan.

For 2017 – 2020 er nye lån på kr. 171 500 000 – som er kr. 1 500 000 over budsjett 2016 og økonomiplan 2016 – 2019.

Salg av eiendom og andre aktiva er satt til kr. 27 100 000 – mot kr. 20 000 000 i det løpende økonomiske opplegg. Det er ambisiøst og gjør både drifts- og investeringsdelen i kommunen mer sårbar i de nærmeste fire årene.

Rådmannen påpeker at Rakkestad kommunes langsiktige gjeld øker med ca. kr. 90 000 000 i 2017 – 2020 med det investeringsopplegget som er foreslått. Avdrag og renter av disse forpliktelser beløper seg til ca. kr. 5 000 000 p.a. på driftsbudsjettet på det samme tidspunkt.

Økonomiske konsekvenser av å investere såpass tungt er altså store.

Andre følgesutgifter av opplegget – for eksempel drift og vedlikehold av økt bygningsmasse – påløper i tillegg til kapitalutgiftene.

I hovedtrekk er investeringsbudsjett og investeringsdel av økonomiplan overensstemmende med de vedtak som formannskap og kommunestyre har gjort på det aktuelle området.

Rådmannen minner på nytt om at Rakkestad kommune fra 2017 står overfor en helt annen økonomisk virkelighet – som følge av nytt kommunalt inntektssystem, kommunereformen som ruller videre og de store merutgifter og budsjettoverskridelser som har oppstått spesielt i Barnevern og Bo- og aktivitetstjenester i 2015 og 2016. I sum beløper disse utfordringene seg til ca. 20 millioner kroner.

For Rakkestad kommune blir det krevende å holde kommuneøkonomien på den riktige side av streken når rammebetingelsene forandrer seg så dramatisk på bare et – to år.

Rådmannen mener at Rakkestad kommune ideelt sett burde tatt en investeringspause på fire – fem år – for å nedbetale gjeld med 100 – 120 millioner kroner og styrket budsjettbalansen med ca. 6,5 millioner kroner pr. år ved utgangen av 2021.

Det lar seg vanskelig gjøre – fordi flere investeringer av bruker – og andre samfunnsmessige hensyn er nærmest nødvendige å realisere, de er selvfinansiert av for eksempel husleie og statlige tilskudd og de genererer gode økonomiske og tjenestemessige effekter på driften av Rakkestad kommune.

Øvrige investeringer burde vært lagt på vent i noen år. Det er risikofullt å binde opp penger – i form av renter og avdrag på lån – på 30 – 35 års sikt når situasjonen er så uoversiktlig og uavklart som den er.

Rakkestad Kulturskole og til dels Os skole er – som rådmannen ser det – i den siste kategori prosjekter.

Rådmannen prioriterer IT – tiltak og andre ustyranskaffelser på alle nivåer i organisasjonen i budsjettet og økonomiplanen. Rakkestad kommune må være a jour med den teknologiske utviklingen i samfunnet for å ha en effektiv, publikums/utadrettet og sikker drift generelt, oppfylle de økte og nye krav til opplæringen av barn på de forskjellige trinn og via helse- og velferdsteknologi styrke brukerne av pleie- og omsorgstjenester sitt potensial til å kunne bo lengre i eget hjem for på den måte også lette presset på Hjembaserte tjenester og Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter ordinært. Rådmannen ser på det siste tiltak som absolutt påkrevet for at kommunen skal ha et fullverdig tilbud på helse- og omsorgsområdet og ikke minst makte å finansiere denne virksomheten på kort og lengre sikt.

I årene som kommer vil Rakkestad kommune ikke ha økonomi til å «bygge seg ut av sine utfordringer» i helse- og omsorgssektoren på klassisk måte. Det er hele velferdsstatens og ikke bare en kommunes store dilemma. De faglige miljøer fokuserer sterkt på at pasientene skal opprettholde egenmestring lengst mulig. Teknologiske og andre hjelpemidler utvikles av den grunn i store skala for å supplere ordinære kommunale tjenestetilbud og på den måte sette brukere i stand til å bo lenge i sitt eget hjem og miljø. Institusjonsomsorgen vil i enda større grad måtte rette ressursene og oppmerksomheten mot de pasient- og brukergruppene som ikke kan ivaretas i eget hjem / på lavere trinn i omsorgstrappen. I Rakkestad kommune er konturene av en utvikling hvor demente trenger et tilbud – fra dagplasser, til avlastningsopphold og permanente plasser på omsorgsbolig- og institusjonsnivå – godt synlig.

Sykehjemmet vil fortsatt inneholde langtidsplasser av mer tradisjonell karakter. I tillegg bør det etableres for eksempel palliative plasser og plasser for demente med særlige store utfordringer som forsterkede tilbud. Dette er en kapasitet som krever mer ressurser i form av spisskompetanse og antall årsverk enn øvrige plasser. De er dermed dyrere å drifte og det må søkes etter modeller som gjør kommunen i stand til å levere disse tjenestene uten at den kun må «bygge seg ut av utfordringene».

Eldreomsorgen går i denne retningen allerede. Helsemyndighetene skyver på for å få fart på utviklingen.

Sett fra et faglig og tjenestemessig ståsted er den gjeldende plan for sykehjemsutbygging i Rakkestad kommune ikke nødvendigvis den mest bærekraftige. Rådmannen mener ikke at arbeidet som er gjort frem til nå er foreldet, men er opptatt av at planverket i så stor grad som mulig skal sikre at de tiltak som realiseres er bærekraftig over tid fra faglige, tjenestemessige, ressursmessige og økonomiske perspektiver.

Rådmannen tilrår politisk nivå å gi rådmannen fullmakt til å engasjere et eksternt fagmiljø i et prosjekt for å lage en rammeplan for sykehjems- og/eller hele eldreomsorgen i kommunen. Allerede utarbeidede dokumenter blir tatt med i en slik prosess og vurdert opp mot gyldighet utfra de utfordringene rammeplanen skal løse.

Rådmannen har satt av ressurser til sykehjemstiltak mot slutten av økonomiplanperioden (2019 og 2020).

Det aktuelle opplegget for spesielt IT – investeringer er fullt ut i samsvar med det som blant annet Kunnskapsdepartementet og Helse- og omsorgsdepartementet tilrår som strategier for kommunene på oppvekst- og helse- og omsorgsområdet. Til slutt handler det om å etablere bærekraft og robusthet for kommunens aktivitet og tjenesteytelser på disse felt i framtiden.

IT – investeringer og utstyrsanskaffelser er i budsjett 2017 og økonomiplan 2017 – 2020:

IKT, fellesutgifter,	1 600	1 600	1 600	1 600	6 400
IKT, skole	600	600	600	600	2 400
IKT, PC'er på åttende trinn,	400	400	400	400	1 600
Brann- og redningsvesen, utstyr og/eller tiltak,	1 000	500	600	500	2 600
Kommunalt beredskapsutstyr,	500	0	0	0	500
Oppvekstseksjonene, utstyr,	300	300	300	300	1 200
Hjembaserte tjenester, utstyr og/eller tiltak,	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter, utstyr og/eller tiltak,	2 000	2 000	2 000	2 000	8 000
Bo- og aktivitetstjenester, utstyr og/eller tiltak,	1 000	500	1 000	1 000	3 500
Teknikk, miljø og landbruk, utstyr og/eller tiltak,	1 250	750	350	350	2 700

Sum,	10 650	8 650	8 850	8 750	36 900
------	--------	-------	-------	-------	--------

1 000 kroner.

Tiltakene innen brann- og redningsvesen, beredskap og teknikk, miljø og landbruk er også påkrevde for at disse virksomhetene skal kunne utøve sine funksjoner forsvarlig og godt.

Bo- og aktivitetstjenester står overfor store utfordringer og mangler funksjonelle omsorgsboliger for å kunne løse sine oppgaver overfor eksisterende, tunge enkeltbrukere og nye, unge funksjonshemmede brukere kostnadseffektivt og faglig forsvarlig. En betingelse for å minimere utgiftsutviklingen i seksjonen i de nærmeste årene, er at Rakkestad kommune bygger ut kapasiteten av omsorgsleiligheter med til sammen 22 nye enheter i Hjembaserte tjenester og Bo- og aktivitetstjenester. Det kan gjøres etter følgende modell:

- Bo- og aktivitetstjenester overtar Helsehusveien 5 – 10 enheter – i 2017.
- For Hjembaserte tjenester føres opp 10 nye omsorgsboliger enten ved Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter eller Bankgården Rakkestad i 2017.
- Bo- og aktivitetstjenester tilføres 12 nye omsorgsboliger på egnet lokalitet i 2017 – 2019.

Av hensyn til så vel økonomi og drift som tjenesteytelser overfor utsatte grupper mennesker, vurderer rådmannen det som viktig å starte opp prosjektet i 2017 og ferdigstille det senest i 2019.

Investerings spørsmålet følges opp som enkeltsak vinteren 2017.

Rådmannen går inn for å bevilge kr. 7 500 000 til Os skole i 2017 og sette av til sammen kr. 50 000 000 til tiltaket i 2017 – 2019.

Det er i samsvar med kommunestyrets vedtak i saken.

Rådmannen mener at investeringen kan starte opp 1.8. – 1.9.2017 og avsluttes på vårparten 2019.

Det er trolig ikke store følgesutgifter av dette prosjektet (utenom avdrag og renter av lån) – idet det er gunstig å erstatte eldre drifts- og energiekstensiv bygningsmasse med ny, drifts- og energiintensiv bygningsmasse.

Rakkestad Kulturskole er satt opp i budsjett og økonomiplan i samsvar med kommunestyrets vedtak i saken som følger:

Rakkestad Kulturskole,	10 000	12 500	2 500	0	25 000
------------------------	--------	--------	-------	---	--------

1 000 kroner.

Prosjektet er på 890 kvadratmeter – 500 kvadratmeter eksisterende bygningsareal og 390 kvadratmeter nybygg.

Ifølge «Holte Prosjekt tall» koster en kvadratmeter byggareal kr. 936 i drift og vedlikehold pr. år.

Rådmannen vurderer at Rakkestad Kulturskole genererer kr. 500 000 – kr. 600 000 pr. år i nye byggrelaterte driftsutgifter. Å ta gymnastikksal ved Gamle Bergenhus skole ut av bruk reduserer brutto kostnader noe, men neppe veldig mye. Rivningskostnadene på bygningen og behandlings- og fjerningskostnadene på materialene nærmer seg erfaringsmessig raskt kr. 1 000 000 – kr. 1 250 000. Det gir følgesutgifter til finansieringen av tiltaket (renter og avdrag på lån) med ca. kr. 100 000 pr. år i mange år framover.

I samsvar med kommunestyrets vedtak, er det satt av midler til realisering av Rakkestad Kulturskole med 25 millioner kroner i 2017 – 2019.

Rådmannen for sin del mener at prosjektet burde utsettes inntil at Rakkestad kommune har tilpasset seg sine nye økonomiske rammer. Det er en stor risiko knyttet til å iverksette kulturskolen parallellt med at Os skole blir gjennomført. Rådmannen vurderer at Rakkestad kommune ikke burde utsette seg for den.

I det siste året har politisk nivå diskutert en mulig kommunal medvirkning i utbyggingen av Harlemåsen Boligområde i Degernes.

Rådmannen oppfatter at politisk nivå går inn for at Rakkestad kommune fører fram infrastruktur fram til grensen til feltet. Det er kostnadsberegnet til ca. kr. 3 500 000.

Rakkestad kommune involverte seg i tidsrommet 2000 – 2014 på lignende måte i samme type investeringer – Ravineveien og Prestegårdsskogen I og II – i Rakkestad Sentrum.

En videre deltakelse i realisering av Harlemåsen Boligområde er politisk uavklart. Det krever i tilfelle en utbyggingsavtale mellom Rakkestad kommune og grunneierne av området.

Rådmannen anser det nødvendig at det politiske nivå i budsjett og økonomiplan klargjør sin prinsipielle holdning til Harlemåsen Boligområde entydig.

Rådmannen setter av kr. 3 000 000 til vann- og avløpsinvesteringer i 2017 og kr. 16 000 000 i 2016 – 2019.

Det er noe lavere enn i foregående budsjett og økonomiplan.

Til påkostninger på bruer, veier og bygg er det satt av i 2017 – 2020:

Kommunale veier og bruer, påkostninger,	1 500	1 250	1 500	1 500	5 750
Kommunale bygninger, påkostninger,	1 600	1 000	1 600	1 500	5 700
Anskaffelse av kommunale utleieboliger,	2 500	0	2 500	2 500	7 500

1 000 kroner.

Dette er i samsvar med prioriteringer i budsjett 2016 og 2016 – 2019.

Avsluttende og oppfølgende bevilgninger av tiltak i 2015 og 2016 er ført opp med kr. 2 000 000 i budsjett 2017 og økonomiplan 2017 – 2020.

Nye startlån utgjør kr. 7 500 000 i 2017 og kr. 30 000 000 for perioden under ett.

Oversikter, obligatoriske skjemaer, selvkostberegninger m.m.

Driftsbudsjett – sammendrag

Fellesinntekter / Fellesutgifter	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
----------------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Seksjonsramme	420 346	447 597	464 859	478 806	493 169	507 952
----------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

Herav:

Skatteinntekter	-167 096	-176 461	-185 612	-191 180	-196 916	-202 818
Rammetilskudd	-255 518	-264 545	-268 953	-277 022	-285 332	-293 885
Eiendomsskatt	-27 727	-27 728	-27 351	-28 172	-29 017	-29 886
Utbytte	-1 292	-1 950	-3 052	-3 144	-3 238	-3 335
Amortiseringstilskudd	-2 799	-2 901	-2 543	-2 619	-2 698	-2 779
Integreringstilskudd	-5 356	-8 319	-11 134	-11 468	-11 812	-12 166
Andre øremerkede tilskudd	-2 057	0	0	0	0	0
Renteinntekter	-2 553	-2 250	-1 950	-2 009	-2 069	-2 131
Renteutgifter	16 383	19 366	17 121	17 635	18 164	18 708
Avdrag	17 345	18 760	19 840	20 435	21 048	21 679
Avsetninger	-3 900	-1 568	-1 226	-1 263	-1 301	-1 340

Resultat	-14 222	0	0	0	0	0
-----------------	---------	---	---	---	---	---

Seksjoner og avdelinger	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
-------------------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Seksjonsramme	420 346	447 597	464 859	478 806	493 169	507 952
----------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

Herav:

Fellesutgifter og -inntekter	-30 023	-25 977	-27 749	-28 581	-29 438	-30 321
Rådmannens team	24 175	29 281	29 591	30 479	31 393	32 334
Stabsavdelinger	31 353	31 103	31 385	32 327	33 296	34 295
NAV	24 720	23 383	24 536	25 272	26 030	26 810
Skole	87 934	86 687	90 268	92 976	95 765	98 636
Barnehage	44 581	48 928	50 315	51 824	53 379	54 979
Kultur	9 417	9 036	8 991	9 261	9 539	9 825
Familiesenter	41 232	44 880	48 796	50 260	51 768	53 320
Skautun	47 673	49 911	50 076	51 579	53 126	54 718
Hjembaserte tjenester	47 717	50 175	51 068	52 600	54 178	55 802
Bo- og aktivitetstjenester	38 746	47 744	51 311	52 850	54 436	56 068
Teknikk, miljø, landbruk	43 614	43 655	47 691	49 122	50 595	52 112
Næringstiltak	2 956	2 598	2 304	2 373	2 445	2 518
Kirker og trossamfunn	6 250	6 193	6 276	6 464	6 658	6 857

Antall årsverk

515,19	522,56
--------	--------

1 000 kroner og årsverk

Økonomisk oversikt drift

Økonomisk oversikt - Drift	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Driftsinntekter						
Brukerbetalinger	24 754	24 935	26 534	27 330	28 150	28 994
Andre salgs- og leieinntekter	52 334	52 861	54 299	55 928	57 606	59 333
Overføringer med krav til motytelse	73 023	42 312	41 548	42 794	44 078	45 399
Rammetilskudd	255 518	264 545	268 953	277 022	285 332	293 885
Andre statlige overføringer	10 212	11 220	13 677	14 087	14 510	14 944
Andre overføringer	3 963	0	15	15	16	16
Skatt på inntekt og formue	167 096	176 461	185 612	191 180	196 916	202 818
Eiendomsskatt	27 727	27 728	27 351	28 172	29 017	29 886
Andre direkte og indirekte skatter	7	0	0	0	0	0
Sum driftsinntekter	614 633	600 062	617 989	636 529	655 624	675 276
Driftsutgifter						
Lønnsutgifter	313 549	317 829	329 888	339 785	349 978	360 469
Sosiale utgifter	84 278	87 274	91 986	94 746	97 588	100 514
Kjøp av varer og tj som inngår i tj.produksjon	81 086	68 829	71 785	73 939	76 157	78 440
Kjøp av tjenester som erstatter tj.produksjon	69 069	70 775	69 956	72 055	74 216	76 441
Overføringer	31 501	27 280	28 042	28 883	29 750	30 642
Avskrivninger	27 346	22 109	27 346	28 167	29 012	29 881
Fordelte utgifter	-5 203	-4 328	-4 498	-4 633	-4 772	-4 915
Sum driftsutgifter	601 626	589 767	614 506	632 941	651 930	671 471
Brutto driftsresultat	13 007	10 295	3 483	3 587	3 695	3 805
Finansinntekter						
Renteinntekter og utbytte	3 845	4 200	5 002	5 152	5 307	5 466
Gevinst på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	104	170	120	124	127	131
Sum eksterne finansinntekter	3 949	4 370	5 122	5 276	5 434	5 597
Finansutgifter						
Renteutgifter og låneomkostninger	16 383	19 366	17 121	17 635	18 164	18 708
Tap på finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	17 345	18 760	19 840	20 435	21 048	21 679
Utlån	250	216	216	222	229	236
Sum eksterne finansutgifter	33 979	38 342	37 177	38 292	39 441	40 623
Resultat eksterne finanstransaksjoner	-30 030	-33 972	-32 055	-33 016	-34 007	-35 026
Motpost avskrivninger	27 346	22 109	27 346	28 167	29 012	29 881
Netto driftsresultat	10 323	-1 568	-1 226	-1 263	-1 301	-1 340
Interne finanstransaksjoner						
Bruk av tidligere års regnsk.m. mindreforbruk	4 593	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	9 433	350	0	0	0	0
Bruk av bundne fond	1 973	1 295	1 256	1 294	1 333	1 373
Sum bruk av avsetninger	15 999	1 645	1 256	1 294	1 333	1 373
Overført til investeringsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Dekning av tidligere års regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0
Avsatt til disposisjonsfond	4 593	0	0	0	0	0
Avsatt til bundne fond	7 506	77	30	31	32	33
Sum avsetninger	12 099	77	30	31	32	33
Regnskapsmessig mer/mindreforbruk	14 223	0	0	0	0	0

1 000 kroner.

Budsjettskjema 1 a

Budsjettskjema 1A - Drift	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Skatt på inntekt og formue	167 096	176 461	185 612	191 180	196 916	202 818
Ordinært rammetilskudd	255 518	264 545	268 953	277 022	285 332	293 885
Skatt på eiendom	27 727	27 728	27 351	28 172	29 017	29 886
Andre direkte eller indirekte skatter	7	0	0	0	0	0
Andre generelle statstilskudd	10 212	11 220	13 677	14 087	14 510	14 944
Sum frie disponible inntekter	460 558	479 954	495 593	510 460	525 774	541 534
Renteinntekter og utbytte	3 845	4 200	5 002	5 152	5 307	5 466
Gevinst finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Renteutg., provisjoner og andre fin.utg.	16 383	19 366	17 121	17 635	18 164	18 708
Tap finansielle instrumenter (omløpsmidler)	0	0	0	0	0	0
Avdrag på lån	17 345	18 760	19 840	20 435	21 048	21 679
Netto finansinntekter/finansutgifter	-29 884	-33 926	-31 959	-32 918	-33 905	-34 922
Til dekning av tidligere regnsk.m. merforbruk	0	0	0	0	0	0
Til ubundne avsetninger	4 593	0	0	0	0	0
Til bundne avsetninger	7 506	77	30	31	32	33
Bruk av tidligere regnks.m. mindreforbruk	4 593	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne avsetninger	9 433	350	0	0	0	0
Bruk av bundne avsetninger	1 973	1 295	1 256	1 294	1 333	1 373
Netto avsetninger	3 900	1 568	1 226	1 263	1 301	1 340
Overført til investeringsbudsjettet	0	0	0	0	0	0
Til fordeling drift	434 575	447 595	464 860	478 805	493 169	507 952
Sum fordelt til drift (fra skjema 1B)	420 352	447 595	464 860	478 805	493 169	507 952
Mer- eller mindreforbruk	14 223	0	0	0	0	0

1 000 kroner.

Note 1 – Skattegrunnlag og inntektsutjevningstilskudd

Skatteinntekter	2016	2017	2018	2019	2020
Skatteinntekter i kroner	176 462	185 612	191 180	196 916	202 818
Skatteinntekter - prosentvis endring		5,19	3	3	3
Eiendomsskatt i kroner	27 728	27 351	28 172	29 017	29 886
Eiendomsskatt - prosentvis endring		1,36	3	3	3
Inntektsutjevningstilskudd i kroner	-35 056	-36 300	-37 389	-38 511	-39 665
Inntektsutjevningstilskudd - prosentvis endring		3,55	3	3	3
Skatteinntekter og inntektsutjevningstilskudd i kroner	141 405	149 312	153 791	158 405	163 153
Skatteinntekter og inntektsutjevningstilskudd - prosentvis endring		5,59	3	3	3

Note 2 - Fiskale inntekter

Rakkestad kommune budsjetterer for 2017 med eiendomsskatt på 4,75 promille på bolig- og fritidseiendommer og 4,75 promille på næringseiendommer.

Note 3 – Generelle statstilskudd

Generelle statstilskudd	2017
-------------------------	------

Integreringstilskudd	11 134
Investeringskompensasjon	2 542

Investeringskompensasjon fordelt på

Skolebygg	358
Bergenhusskole	49
Os skole	154
Rakkestad ungdomsskole	184
Skautun	858
Gudimhagen	228
Gudimstua	137
Skaun	346
Heggveien	49
Kirkebygg	180

Sum	2 543
-----	-------

1 000 kroner.

Anslaget er basert på egne vurderinger og signaler som blir gitt i statsbudsjettet og av departementene.

Kompensasjonsrente er:

Rakkestad ungdomsskole: 1,5 prosent.

Øvrige anlegg: 2,0 prosent.

Note 4 – Utbytte fra selskaper

Det er budsjettetert med utbytte fra Rakkestad Energi AS med kr. 3 052 000 i 2017.

I 2016 – 2019 er det ikke budsjettetert med eller forutsatt utbytte fra andre selskaper.

Note 5 – Bruk av og avsetning til bundne fonds

Avsetning til bundne fond	2017
---------------------------	------

Feiervesenet	30
Slam	0

Sum	30
-----	----

Bruk av bundne fond

Vann	557
Avløp	682
Renovasjon	10
Viltfondet	6

Sum	1255
-----	------

1 000 kroner.

Budsjettskjema 1 b – Drift

Budsjettskjema 1b - Drift	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Fellesutgifter og -inntekter	-30 023	-25 977	-27 749	-28 581	-29 438	-30 321
Rådmannens team	24 175	29 281	29 591	30 479	31 393	32 334
Stabsavdelinger	31 353	31 103	31 385	32 327	33 296	34 295
NAV	24 720	23 383	24 536	25 272	26 030	26 810
Skole	87 934	86 687	90 268	92 976	95 765	98 636
Barnehage	44 581	48 928	50 315	51 824	53 379	54 979
Kultur	9 417	9 036	8 991	9 261	9 539	9 825
Familiesenter	41 232	44 880	48 796	50 260	51 768	53 320
Skautun	47 673	49 911	50 076	51 579	53 126	54 718
Hjembaserte tjenester	47 717	50 175	51 068	52 600	54 178	55 802
Bo- og aktivitetstjenester	38 746	47 744	51 311	52 850	54 436	56 068
Teknikk, miljø, landbruk	43 614	43 655	47 691	49 122	50 595	52 112
Næringstiltak	2 956	2 598	2 304	2 373	2 445	2 518
Kirker og trossamfunn	6 250	6 193	6 276	6 464	6 658	6 857
Sum fordelt til drift	420 346	447 597	464 859	478 806	493 169	507 952

1 000 kroner.

Økonomisk oversikt – Investering

Økonomisk oversikt - Investering	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Inntekter						
Salg av driftsmidler og fast eiendom	3 275	5 000	7 000	10 000	5 000	5 100
Andre salgsinntekter	75	300	0	0	0	0
Overføringer med krav til motytelse	302	0	0	0	0	0
Kompensasjon for merverdiavgift	11 908	9 200	8 250	11 000	7 700	7 500
Statlige overføringer	1 592	12 000	11 600	5 000	9 350	4 250
Andre overføringer	1 000	1 000	0	0	0	0
Renteinntekter og utbytte	0	0	0	0	0	0
Sum inntekter	18 153	27 500	26 850	26 000	22 050	16 850
Utgifter						
Lønnsutgifter	476	0	0	0	0	0
Sosiale utgifter	139	0	0	0	0	0
Kjøp av varer/tjenester i tjenesteproduksjon	66 545	54 600	53 500	53 400	45 250	40 250
Kjøp av varer/tjenester tjenesteproduksjon	0	0	0	0	0	0
Overføringer	11 957	9 200	8 250	11 000	7 700	7 500
Renteutgifter og omkostninger	1 204	0	0	0	0	0
Fordeelte utgifter	0	0	0	0	0	0
Sum utgifter	80 320	63 800	61 750	64 400	52 950	47 750
Finansransaksjoner						
Avdrag på lån	5 150	3 000	3 250	3 250	3 250	3 250
Utlån	5 645	4 000	7 500	7 500	7 500	7 500
Kjøp av aksjer og andeler	1 211	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsatt til ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Avsatt til bundne investeringsfond	2 745	0	0	0	0	0
Sum finansieringstransaksjoner	14 751	8 600	12 350	12 350	12 350	12 350
Finansieringsbehov	76 919	44 900	47 250	50 750	43 250	43 250
Dekket slik:						
Bruk av lån	68 725	40 500	44 000	47 500	40 000	40 000
Salg av aksjer og andeler	272	0	0	0	0	0
Mottatte avdrag på utlån	4 397	3 000	3 250	3 250	3 250	3 250
Overført fra driftsregnskapet	0	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av disposisjonsfond	0	1 400	0	0	0	0
Bruk av bundne driftsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av ubundne investeringsfond	0	0	0	0	0	0
Bruk av bundne investeringsfond	3 525	0	0	0	0	0
Sum finansiering	76 919	44 900	47 250	50 750	43 250	43 250
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0

1 000 kroner.

Budsjettskjema 2a – Investering

Budsjettskjema 2A - Investering	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
Investeringer						
Investeringer i anleggsmidler	80 320	63 800	61 750	64 400	52 950	47 750
Utlån og forskutteringer	5 645	4 000	7 500	7 500	7 500	7 500
Kjøp av aksjer og andeler	1 211	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600
Avdrag på lån	5 150	3 000	3 250	3 250	3 250	3 250
Dekning av tidligere års udekket	0	0	0	0	0	0
Avsetninger	2 745	0	0	0	0	0
Årets finansierungsbehov	95 071	72 400	74 100	76 750	65 300	60 100
Ekstern finansiering						
Bruk av lånemidler	68 725	40 500	44 000	47 500	40 000	40 000
Inntekter fra salg av anleggsmidler	3 547	5 000	7 000	10 000	5 000	5 100
Tilskudd til investeringer	2 592	13 000	11 600	5 000	9 350	4 250
Kompensasjon for merverdiavgift	11 908	9 200	8 250	11 000	7 700	7 500
Mottatte avdrag på utlån og refusjoner	4 699	3 000	3 250	3 250	3 250	3 250
Andre inntekter	75	300	0	0	0	0
Sum ekstern finansiering	91 547	71 000	74 100	76 750	65 300	60 100
Intern finansiering						
Overført fra driftsbudsjettet	0	0	0	0	0	0
Bruk av tidligere års udisponert	0	0	0	0	0	0
Bruk av avsetninger	3 525	1 400	0	0	0	0
Sum finansiering	95 071	72 400	74 100	76 750	65 300	60 100
Udekket/udisponert	0	0	0	0	0	0

1 000 kroner.

Budsjettskjema 2b – Investering

Budsjettskjema 2b - Investering	Regnskap 2015	Budsjett 2016	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Budsjett 2019	Budsjett 2020
IKT, fellesutgifter	1 763	1 600	1 600	1 600	1 600	1 600
IKT, skole	245	600	600	600	600	600
IKT, PC'er på åttende trinn	545	400	400	400	400	400
Kirkeng skole	30 791	8 000	0	0	0	0
Kommunale bygninger - påkostninger	611	1 600	1 600	1 000	1 600	1 500
Kommunale lekeplasser	688	0	0	0	0	0
Kommunale veier og bruer	4 990	1 500	1 500	1 250	1 500	1 500
Vann- og avløpsinvesteringer	10 287	5 000	0	0	0	0
Os skole	354	7 850	7 500	30 000	12 500	0
Kjøp av utleieboliger	0	2 500	2 500	0	2 500	2 500
Kirkeng barnehage - utvidelse	13 421	500	0	0	0	0
Skautun rehab.- og omsorgssenter	767	0	0	0	0	0
Påkostninger Rådhusveien 1	1 535	0	0	0	0	0
Administrasjonslokaler Bankgården Rakkestad	361	0	0	0	0	0
Oppgradering utearealer Bergenhus skole	243	0	0	0	0	0
Offentlig parkeringshus, Rakkestad sentrum	19	1 200	0	0	0	0
Boliger for vanskeligstilte mennesker	5 522	0	0	0	0	0
Kjøp av aksjer, arealer og bygg	18	0	0	0	0	0
Påkost Televeien 6	680	0	0	0	0	0
Gatelyst Rudskogen	-720	0	0	0	0	0
Rakkestad stadion, Kunstgressbane	4 890	0	0	0	0	0
Heggveien	451	0	0	0	0	0
Rudskogen næringsområdet, vann- og avløp	87	400	0	0	0	0
Bil Skautun	500	0	0	0	0	0
Oppmålingsutstyr	168	0	0	0	0	0
Fjernvarmetilkobling	574	0	0	0	0	0
Liensparken	475	0	0	0	0	0
Oppvekstseksjonene, utstyr	0	500	300	300	300	300
Hjembaserte tjenester, utstyr og/eller tiltak	0	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Bo- og aktivitetstjenester, omsorgsboliger	299	17 450	0	7 000	10 000	8 500
Brann- og redningsvesenet, utstyr	0	1 500	1 000	500	600	500
Avsluttende og oppfølgende bevilgninger, tiltak 2015 og 2016,	0	3 750	2 000	0	0	0
Teknikk, miljø og landbruk, utstyr	0	1 250	1 250	750	350	350
Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter, utstyr og/eller tiltak	0	2 000	2 000	2 000	2 000	2 000
Kommunalt beredskapsutstyr	0	500	500	0	0	0
Rakkestad kulturskole	0	500	10 000	12 500	2 500	0
Rakkestad stadion, 7'er bane	116	3 200	0	0	0	0
Bo- og aktivitetstjenester, utstyr og/eller tiltak,	0	0	1 000	500	1 000	1 000
Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter, utbygging,	0	0	0	0	8 000	20 000
Omsorgsboliger, Hjembaserte tjenester,	0	0	21 000	0	0	0
Vann- og avløpsinvesteringer, boligområder,	0	0	2 000	1 000	500	0
Andre kommunale vann- og avløpsinvesteringer,	0	0	3 000	3 000	5 000	5 000
Salg av eiendommer	642	0	0	0	0	0
Sum investeringer i anleggsmidler	80 320	63 800	61 750	64 400	52 950	47 750

1 000 kroner.

Selvkostberegning – Vann, avløp, renovasjon og feiing

Vann

Grunnlag kommunale avgifter vann	2017	2018	2019	2020
Inntekter/kostnader				
Direkte kostnader	6 683 805	6 850 900	7 022 173	7 197 727
Kalkulatoriske avskrivninger	1 339 000	1 371 000	1 422 000	1 465 000
Kalkulatoriske renter	440 100	481 100	528 600	558 100
Indirekte kostnader	291 880	299 177	306 656	314 323
Sum kostnader	8 754 785	9 002 177	9 279 429	9 535 149
Kommunale avgifter	8 070 445	8 277 945	8 485 445	9 089 332
Andre inntekter	127 235	130 416	133 676	137 018
Sum inntekter	8 197 680	8 408 360	8 619 121	9 226 350
Resultat	-557 105	-593 816	-660 308	-308 799

Kroner.

Avløp

Grunnlag kommunale avgifter avløp	2017	2018	2019	2020
Inntekter/kostnader				
Direkte kostnader	7 960 442	8 159 453	8 363 439	8 572 525
Kalkulatoriske avskrivninger	2 530 000	2 636 000	2 634 000	2 673 000
Kalkulatoriske renter	964 600	1 032 000	1 087 000	1 128 000
Indirekte kostnader	295 742	303 136	310 714	318 482
Sum kostnader	11 750 784	12 130 589	12 395 154	12 692 007
Kommunale avgifter	10 979 018	11 190 560	11 683 307	11 993 591
Andre inntekter	89 451	91 687	93 979	96 329
Sum inntekter	11 068 469	11 282 248	11 777 287	12 089 920
Resultat	-682 315	-848 341	-617 867	-602 087

Kroner.

Slam

Grunnlag kommunale avgifter slam	2017	2018	2019	2020
Inntekter/kostnader				
Direkte kostnader	2 582 316	2 646 874	2 713 046	2 780 872
Kalkulatoriske avskrivninger	27 480	27 480	27 480	27 480
Kalkulatoriske renter	4 876	4 612	4 351	4 074
Indirekte kostnader	116 692	119 610	122 600	125 665
Sum kostnader	2 731 364	2 798 576	2 867 477	2 938 091
Kommunale avgifter	2 731 364	2 799 648	2 869 639	2 941 380
Sum inntekter	2 731 364	2 799 648	2 869 639	2 941 380
Resultat	0	1 072	2 163	3 289

Kroner.

Renovasjon

Grunnlag kommunale avgifter renovasjon:	2017	2018	2019	2020
Inntekter/kostnader				
Direkte kostnader	9 425 476	9 661 113	9 902 641	10 150 207
Kalkulatoriske avskrivninger	228 000	228 000	228 000	228 000
Kalkulatoriske renter	59 800	58 400	57 200	56 200
Indirekte kostnader	255 584	261 974	268 523	275 236
Sum kostnader	9 968 860	10 209 487	10 456 364	10 709 643
Kommunale avgifter	8 797 180	9 017 110	9 242 537	9 473 601
Andre inntekter	1 161 358	1 196 199	1 232 084	1 269 047
Sum inntekter	9 958 538	10 213 308	10 474 622	10 742 648
Resultat	-10 322	3 821	18 258	33 005

Kroner.

Feiing

Grunnlag kommunale avgifter feiing	2016	2017	2018	2019
Inntekter/kostnader				
Direkte kostnader	1 040 539	1 066 552	1 093 216	1 120 547
Kalkulatoriske avskrivninger	43 116	43 116	21 854	21 854
Kalkulatoriske renter	3 343	2 728	2 065	1 757
Indirekte kostnader	58 202	59 657	61 148	62 677
Sum kostnader	1 145 200	1 172 053	1 178 283	1 206 834
Kommunale avgifter	1 160 000	1 160 000	1 160 000	1 160 000
Sum inntekter	1 160 000	1 160 000	1 160 000	1 160 000
Resultat	14 800	-12 053	-18 283	-46 834

Kroner.

VEDLEGG 1: Priser for kommunale varer og tjenester

Det fastsettes følgende priser som gjelder fra 1. januar 2017.

1. Betalingssetser for opphold i kommunale barnehager og skolefritidsordning

a) Barnehage

Plass	Opphold pr. mnd.	Matpenger pr. mnd.
Heldagsplass – 100 %	Kr. 2.730	Kr. 400
Deltidsplass – 80 %	Kr. 2.402	Kr. 320
Deltidsplass – 60 %	Kr. 1.802	Kr. 240
Deltidsplass – 50 %	Kr. 1.529	Kr. 200
Deltidsplass – 40 %	Kr. 1.256	Kr. 160
Enkelt dager – per dag	Kr. 170	

Prisene samsvar med regjeringens makspris for barnehageopphold. Rakkestad kommune tar selvkost på mat og matservering i barnehager.

Moderasjonsordninger

Iht. forskrift om foreldrebetaling i barnehager § 3, gis foreldre/foresatte minimum 30 % søskenmoderasjon i foreldrebetalingen for 2. barn og minimum 50 % for 3. eller flere barn. Moderasjonen skal omfatte søsken som bor fast sammen. Reduksjon skal tilbys også i de tilfeller søsknene går i forskjellige barnehager innen samme kommune.

Iht. forskrift om foreldrebetaling i barnehager § 3, tredje til sjette ledd, skal foreldrebetalingen ikke overskride 6 % av husholdningens samlede skattepliktige person- og kapitalinntekt. I tillegg har alle 3-, 4- og 5-åringer, og barn med utsatt skolestart, som bor i husholdninger med lav inntekt rett til å få 20 timer gratis oppholdstid i barnehage per uke.

b) Skolefritidsordning (SFO)

Plass	Opphold pr. mnd.	Matpenger pr. mnd.
Heldagsplass – 100 %	Kr. 2.475	Kr. 217
Deltidsplass – 80 %	Kr. 2.235	Kr. 179
Deltidsplass – 60 %	Kr. 1.710	Kr. 135
Deltidsplass – 40 %	Kr. 1.185	Kr. 86
Enkelt dager – per dag*	Kr. 165	

*Ekstra dager: En dag før og etter skolen. Gjelder kun for de som allerede har plass i SFO.

Søskenmoderasjon:

Iht. Rakkestad kommunes vedtekter for skolefritidsordning § 9, er det full pris for 1 barn. Fra 2. barn gis det 30 % reduksjon. Fra og med 3. barn gis det 50 % reduksjon. Reduksjonen regnes av den minste plassen. Hvis søsken har lik type plass, reduseres betalingen for den eldste.

2. Billettpriser på badet

a) Barnebilletter	Kr 30
b) Voksenbilletter	Kr 60
c) Honnørbilletter	Kr 30
d) Skoleelev tom. videregående skole	Kr 30
e) Klippekort I (inntil 12 klipp)	Kr 300
f) Klippekort II (inntil 24 klipp)	Kr 540

3. Elevkontingent ved kulturskolen

Gruppetilbud (teater/dans/band/gitar)	Kr 2.300
Individuell undervisning	Kr 2.500
Talent fordypning (40 min spilletid)	Kr 3.200

Søskenmoderasjon:

Familier med 2 elever ved musikkskolen får 10 % reduksjon i foreldrebetalingen for elev 2, 20 % reduksjon for elev 3 osv.

4. Kino

a) Barnebilletter	Kr 40-110
b) Honnørbilletter	Kr 70-110
c) Voksenbilletter	Kr 80-120
d) Hefter barnebilletter og honnør (5 billetter)	Kr 340
e) Hefter voksenbilletter (5 billetter)	Kr 420
f) Hefte familie (5 billetter)	Kr 380

5. Andre priser

Båtutleie Frøne – per dag	Kr 100
Båtutleie Frøne – per weekend	Kr 200
Jaktkort kommunale skoger – per dag	Kr 180
Fellingsavgift elgkalv	Kr 300
Fellingsavgift voksen elg	Kr 510
Fiskekart	Kr 20
Turkart Østfold (hele settet)	Kr 105
Turkart Østfold (per del)	Kr 25

Alle priser er inkl. mva.

6. Husleie kommunale boliger

Husleien justeres i samsvar med husleieloven og den enkeltes leiekontrakter.

7. Leie kommunale utleielokaler

Utleiepriser	Pris
<i>Kinosal m/scene og garderobe</i>	
Lag og foreninger i Rakkestad	kr 2.000
Andre, inkl. næringsliv, annen offentlig virksomhet	kr 4.000
Garderobe bak kinosal	kr 600
<i>Festsal</i>	
Lag og foreninger i Rakkestad	kr 2.000
Andre, inkl. næringsliv, annen offentlig virksomhet	kr 4.000
<i>Festsal – arrangement med eget ordensvern</i>	
Lag og foreninger i Rakkestad	kr 4.000
Andre, inkl. næringsliv, annen offentlig virksomhet	kr 6.000
Spisesal kulturhuset	kr 1.000
Kommunestyresal	kr 1.000
Formannskapssal	kr 700
Grupperom 1 og 2 i kulturhuset	kr 500
Auditoriet Os skole	kr 600
Dorkas kafe, Rakkestad familiesenter	kr 800

I tillegg til utleiepris kommer kostnad for vaktmestertjeneste på kr 350 pr. time. Dette gjelder både arrangement og øvelser.

Andre utleielokaler:	Enkeltdag uke	Enkeltdag helg
	(Man – tors)	(Fre e.kl. 17 – søndag)
Aktivitetshuset	kr 620	kr 800
Gymsaler/klasserom skoler	kr 520	kr 700

8. Egenbetaling for hjembaserte tjenester

Betaling for praktisk bistand – daglige gjøremål er i forhold til husstandens samlede inntekt (alminnelig inntekt inklusiv aksjeutbytte før særfradrag). Det er den siste offentlige ligningen som blir lagt til grunn ved beregningen. Har det skjedd endringer i økonomien kan dette legges til grunn ved henvendelse til Rakkestad kommune.

For praktisk bistand betales kr. 380 (selvkost) per time eller i henhold til abonnementsløsningene spesifisert under. Kommunen vil ved fakturering velge den betalingsløsning som er mest gunstig for bruker gitt antall timer praktisk bistand i fakturert periode.

Tak på egenbetaling

1 G = kr 92.576.

Antall G	Alminnelig inntekt før særfradrag			Tak på Egenbetaling pr. år	Betaling pr. måned
Inntil 1 G	0	til	92.576	0	0
1 G – 2 G	92.576	til	185.152	2.232*	190*
2 G – 3 G	185.152	til	277.728	18.240	1.520
3 G – 4 G	277.728	til	370.304	22.800	1.900
4 G – 5 G	370.304	til	462.880	31.920	2.660
5 G og over	462.880	til	og mer	41.040	3.420

G reguleres 1. mai hvert år.

* Maksimal egenandel per måned for hjemmetjenester i husholdninger med inntekt under 2 G er i skrivende stund (10.10.16) kr 190, denne satsen vil justeres til den enhver tid gjeldende sats i Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 10.

Priser matombringning til hjemmeboende og ved helse/velferdssentrene:

Abonnement full pensjon	Kr 4.245 per mnd.
Abonnement middag m/dessert	Kr 2.760 per mnd.
Abonnement middag u/dessert	Kr 2.600 per mnd.
Middag med dessert (stykkepris)	Kr 115
Middag uten dessert (stykkepris)	Kr 110
Dessert	Kr 35
Påsmurte brødsiver – stykkepris (frokost/kveld)	Kr 12
Kaffe – liten kanne	Kr 55
Kaffe – stor kanne	Kr 75

Priser salg av mat: Dorkas kafe og Degernes helse- og velferdssenter:

Middag med dessert (stykkepris), inkl. kaffe	Kr. 115
Middag uten dessert (stykkepris), inkl. kaffe	Kr. 110
Dessert (stykkepris)	Kr. 35

9. Vederlag for opphold på Skautun rehabiliterings- og omsorgssenter

Dagopphold	Kr 80* per døgn
Tidsbegrenset opphold i institusjon	Kr 150* per døgn
Avlastningsplass for (Helse- og omsorgstjenesteloven)	Gratis

* Satsene for korttidsopphold er gjeldende i skrivende stund (10.10.16), de vil justeres til de enhver tid gjeldende satsene i Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 4.

Langtidsopphold og tidsbegrenset opphold i institusjon over 60 døgn:

Betaling etter inntekt, jfr. Forskrift om egenandel for kommunale helse- og omsorgstjenester § 3.

10. Egenbetaling andre tjenester

Montering av trygghetsalarm (engangsbeløp):	Kr	400
Kommunal trygghetsalarm:	Kr	275 per mnd.
Privat trygghetsalarm:	Kr	135 per mnd.
Vask av tøy	Kr	40 per kg

11. Kommunale avgifter

a) Gebyr for vann og avløp

Engangsgebyr for tilknytning – jfr. lokal forskrift § 5:

Engangsgebyr (tilkoblingsgebyr) betales ved tilknytning til offentlig vann- og/eller avløpsledningsnett.

Tilkoblingsgebyr vann:	kr. 3.000,-
Tilkoblingsgebyr avløp:	kr. 5.000,-

Alle priser eks. mva.

Årsgebyr vann og avløp – jfr. lokal forskrift § 6:

Årsgebyret består av to deler, abonnementsgebyr (fast gebyr) og forbruksgebyr (fra vannmåler).

Abonnementsgebyr:

Abonnementsgebyret differensieres etter 5 brukerkategorier:

- Abonnementsgebyr for bolig med inntil 2 boenheter. Betaler en fast del.
- Abonnementsgebyr for fritidsbolig. Betaler en halv fast del.
- Abonnementsgebyr for bolig med mer enn 2 boenheter. Se tabell gjengitt nedenfor.
- Abonnementsgebyr for kombinasjonsbygg bolig/næring. Se tabell gjengitt nedenfor.
- Abonnementsgebyr for næringsbygg. Se tabell gjengitt nedenfor.

Bolig med mer enn 2 boenheter, kombinasjonsbygg og næringsbygg betaler abonnementsgebyr basert på forbruk etter følgende tabell:

Kategori	Årsforbruk	Antall faste deler
Kategori 1:	0 – 300 m ³	1
Kategori 2:	300 – 800 m ³	2
Kategori 3:	800 – 2500 m ³	3
Kategori 4:	2500 – 5000 m ³	6
Kategori 5:	5000 – 10000 m ³	10
Kategori 6:	10000 – 50000 m ³	15
Kategori 7:	> 50000 m ³	25

Abonnementsgebyr vann (en fast del):	kr. 300,-
Abonnementsgebyr avløp (en fast del):	kr. 500,-

Alle priser eks. mva.

Forbruksgebyr:

Forbruksgebyret baseres på faktisk vannforbruk (vannmåler) og pris pr. kubikkmeter. Avløpsmengde regnes lik vannmengde.

Forbruksgebyr vann: kr. 16,65 pr. kubikkmeter
Forbruksgebyr avløp: kr. 23,14 pr. kubikkmeter

Alle priser eks. mva.

Stipulert forbruk:

Forbruksgebyr basert på stipulert forbruk er i utgangspunktet ikke aktuelt da vannmåler er påbudt i Rakkestad kommune. Der korrekt forbruk fra vannmåler ikke forefinnes, for eksempel ved defekt måler, stipuleres forbruket. Normalt benyttes gjennomsnittsforgbruk fra tidligere år, men for boligabonnenter kan også tabell gjengitt nedenfor benyttes. Kommunen avgjør i hvert enkelt tilfelle, hvilken stipuleringsmetode som skal benyttes.

Bruksareal:	Stipulert vannforbruk
0 - 72 m ² :	vannforbruk 120 m ³
73 - 180 m ² :	vannforbruk 170 m ³
181 - 240 m ² :	vannforbruk 195 m ³
241 - 300 m ² :	vannforbruk 225 m ³
301 - 360 m ² :	vannforbruk 255 m ³
361 m ² og mer:	vannforbruk 310 m ³

Andre gebyrer:

Gebyr for midlertidig tilknytning – jfr. lokal forskrift § 9: kr. 1.000,-

Gebyr for manglende vannmåleravlesning – jfr. lokal forskrift § 4: kr. 1.000,-

Gebyr for kalibrering av vannmåler – jfr. lokal forskrift § 7: kr. 2.000,-

Alle priser eks. mva.

b) Gebyr for slamtømming

Slamtanker	Kr 1.592,-	(0 - 4 m ³)
Slamtanker	Kr 377,-	(per m ³ over 4 m ³)
Innelukkede tanker	Kr 1.545,-	(0 - 3 m ³)
Innelukkede tanker	Kr 2.098,-	(3,1 – 6 m ³)
Innelukkede tanker	Kr 377,-	(per m ³ over 6 m ³)
Minirensanlegg	Kr 2.133,-	(0 – 4 m ³)
Minirensanlegg	Kr 2.639,-	(4,1 – 7 m ³)
Minirensanlegg	Kr 377,-	(per m ³ over 7 m ³)

Ovennevnte priser er ekskl. mva. Det kan innkreves et gebyr på kr 600,- ekskl. mva. per fremmøte når slam-/septiktanken av praktiske grunner ikke kan tømmes.

c) Renovasjonsavgift

Ordinær renovasjonsavgift settes til **kr 2.491** pr. stativ.

Abonnement med hjemmekomposteringsavtale **kr 1.994** pr. stativ.

Abonnement med samarbeidsavtale **kr 1.994** pr. stativ.

Abonnement med hjemmekompostering og samarbeidsavtale **kr 1.495** pr. stativ.

Nytt renovasjonsstativ	Kr 1.420
Kompostbeholder – kompostbjørn	Kr 1.440
Kompostbeholder – Biolan	Kr 2.200
Bøttesett (for oppbevaring av bark og matavfall)	Kr 160
Ekstra avfallssekker – selges ved servicekontoret i Rådhuset	Kr 24

Alle priser er ekskl. mva.

d) Priser ved Kopla renovasjonsplass

Avfallsfraksjon	Pris per tonn
Kun for husholdninger:	
Papp, papir, drikkekartong	0
Glass- og metallemballasje	0
Personbil, sortert avfall (avfall til gjenvinning)	0
Avfallssekker m/kommunens logo	0
Hageavfall	0
EE-avfall – inkludert kuldemøbler	0
Jern/metall	0
Farlig avfall(inntil 1000 kg per avfallsbesitter per år)	
Farlig avfall omfatter også pcb-ruter (leveres hele med karm), klorparafin-ruter (leveres hele med karm) og impregnert trevirke	0
For næringsdrivende og husholdninger	
Personbil, stasjonsvogn, varebil, kombibil, bil m/henger og lignende	Betales iht. vekt
Minstepris over vekt	60,-
Avfall til deponi (usortert avfall)	1 856,-
Sortert avfall	1 300,-
Papp/papir fra næringslivet	400,-
Trevirke	1 000,-
Impregnert trevirke	2 180,-
Jern/metall	232,-
Hageavfall fra næring	1 000,-
Tippmasser som kan benyttes (mottas etter avtale)	20,-
Tippmasser som ikke kan benyttes (leire, jord med mer)	200,-
Avfallssekker m/kommunens logo	0
Leca, betong og lignende med armeringsjern og maling-/pussrester	1 800,-
Klorparafinruter fra næring	5 000,-

Farlig avfall – må elektronisk deklarereres før levering (gjelder næringsdrivende). Faktura blir registrert ved levering og sendt direkte til bedrift.

Større mengder farlig avfall og EE-avfall, samt kuldemøbler fra næringsliv (kjøledisker) - som Kopla renovasjonsplass ikke har plikt til å ta imot* - henvises til regionale mottaksanlegg.

(*inntil 1000 kg pr avfallsbesitter pr år.)

Alle priser er ekskl. mva.

e) Feie- og tilsynsavgift

For 1, 1 ½ og 2 etasjes bygg, per pipe	Kr 333,-
For 3 etasjes bygg, per pipe	Kr 398,-
For bygg høyere enn 3 etasjer, per pipe	Kr 510,-

Alle priser er ekskl. mva.

12. Inndekningsgrad på kommunale avgifter

Kommunen følger prinsippet med 100 prosent inndekning av kommunale avgifter (vann, avløp, slam, renovasjon og feiing).

13. Betalingsregulativ for plansaker, utslippssaker og byggesaker m.m.

Gebyrene skal fastsettes slik at kommunen oppnår selvkost – se vedlegg 1a.

Gebyrsatsene skal bygge på et grunnbeløp som settes til kr 700,-.

14. Betalingsregulativ for oppmåling

Gebyrene skal fastsettes slik at kommunen oppnår selvkost – se vedlegg 1b.

Gebyrsatsene skal bygge på et grunnbeløp som settes til kr 700,-.

Vedlegg 1a: Betalingsregulativ for plansaker, utslippssaker og byggesaker m.m. i Rakkestad kommune, Østfold

Kapittel 1 - Generelle bestemmelser

§ 1-1. *Hjemmel*

Med hjemmel i lokal forskrift vedtatt 22.03.2012 fastsettes dette gebyrregulativ av Rakkestad kommunestyre. Gebyrer for tjenester som ikke er lovpålagte er fastsatt etter selvkostprinsippet, jf. Kst. sak 36/06.

§ 1-2. *Gyldighet*

Dette regulativet er gyldig fra 01.01.2017 og frem til nytt gebyrregulativ fastsettes/revideres av kommunestyret. Gebyr beregnes etter de satser som gjelder på det tidspunkt fullstendig søknad, tilleggssøknad, planforslag og/eller annen bestilling foreligger.

§ 1-3. *Grunnbeløp (G)*

Grunnbeløp (G) for utregning av gebyr fastsettes av kommunestyret. Eventuelle kostnader til andre myndigheters behandling, så som arkeologiske registreringer kommer i tillegg til disse gebyrene. Det samme gjelder kostnader med undersøkelser av grunnforhold, rasfare mv. og miljøforhold.

§ 1-4. *Betalingsbestemmelser*

Den som får utført tjenester etter dette regulativ skal betale gebyr. Regning for gebyr blir sendt ut like etter/med at fullstendig søknad, tilleggssøknad, planforslag, bestilling og/eller vedtak foreligger. Ved for sen betaling tilkommer purregebyr. Etter nytt forfall sendes kravet til innfordring. Det kan kreves at gebyr skal være betalt før arbeidet med saken settes i gang.

§ 1-5. *Søknader som avslås eller hvor tiltaket/planen ikke blir gjennomført*

Gebyret blir det samme uavhengig av om vedtaket innebærer tillatelse, avslag eller om tiltaket ikke blir gjennomført.

§ 1-6. *Redusert gebyr*

Når særlige grunner foreligger, kan administrasjonen redusere gebyret. Med betegnelsen særlige grunner menes det her bl.a. tilfeller der gebyret er åpenbart urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn og i forhold til det arbeidet og de kostnadene som kommunen har hatt. En søknad om redusert gebyr må sendes Rakkestad kommune innen 3 uker etter at vedtak er fattet.

§ 1-7. Ulovlig igangsetting

Settes et tiltak i gang før de nødvendige tillatelser foreligger, eller uten at den lovlige prosedyren er fulgt, ilegges den ansvarlige et tilleggsgebyr på 50 % av tilsvarende det ordinære gebyret for den type saker.

Overtredelsesgebyr er hjemlet i PBL § 32-8.

§ 1-8. Klageadgang

Enkeltvedtak om fastsetting av gebyr etter dette regulativ kan påklages etter reglene i forvaltningsloven. Kommunens eget klageorgan er klageinstans.

Kapittel 2 - Plansaker

§ 2-1. Søknad om dispensasjon fra arealplan (bebyggelsesplan, reguleringsplan, kommuneplanens arealdel):

1. Søknad som kan behandles administrativt etter delegering - Gebyr = 7 x G.
2. Søknad som må behandles av formannskapet - Gebyr = 12 x G.
3. Ved behandling av dispensasjonssøknader i henhold til kommuneplan, kommunedelplan, regulerings- eller bebyggelsesplaner betales gebyr for dispensasjonsbehandling. Søknad om tiltak etter PBL § 20-1 som først må behandles som dispensasjonssak medfører også ordinært gebyr etter dette regulativ.

§ 2-2. Søknad om mindre vesentlig endring i bebyggelsesplan eller reguleringsplan:

1. Søknad som må behandles av formannskapet - Gebyr = 12 x G.

§ 2-3. Forslag til bebyggelsesplan, reguleringsplan eller vesentlig endring av gjeldende bebyggelses- eller reguleringsplan

1. Vedtak om oppstart av planarbeid:

Når det kommer inn private reguleringsforslag jf. PBL § 12-11 som ikke er i samsvar med kommuneplan, skal formannskapet eller kommunestyret avgjøre om forslaget skal tas opp til videre behandling. For denne behandlingen skal det betales følgende gebyr:

12 x G

Annonse- og andre kostnader med bekjentgjøring av planarbeidet bekostes av forslagsstiller.

2. Videre behandling fra og med 1. gangs behandling i formannskapet (offentlig ettersyn) til og med egengodkjenning i kommunestyret, inkl. annonsekostnader:
  - a) For planer med størrelse 3 dekar eller mindre: 30 x G
  - b) For planer med størrelse 3 - 10 dekar: 50 x G
  - c) For planer med størrelse over 10 dekar: 65 x G

§ 2-4. Konsekvensutredninger (PBL kapittel 4. § 4-2)

For behandling av konsekvensutredninger der kommunen er ansvarlig myndighet, blir gebyrsats fastsatt etter nærmere vurdering/avtale. Gebyret skal fastsettes etter selvkostprinsippet. Det skal føres timeliste for arbeidet.

§ 2-5. Annet arbeid:

1. Alt planteknisk arbeid, rettelser, justeringer, omarbeidelser m.m., som må utføres på plankartet før planen godkjennes lagt ut til 1. gangs offentlig ettersyn, skal dekkes av den som fremmer planen. Hvis kommunen skal utføre disse arbeidene betales et gebyr på 2 x G pr. time.

Kapittel 3 - Utslippsak

§ 3-1. Søknad om utslippstillatelse og tillatelse til tiltak for inntil 15 PE: Gebyr = 6 G.

§ 3-2. Søknad om utslippstillatelse og tillatelse til tiltak, som overstiger 15 PE:
Gebyr = 12 G.

Kapittel 4 - Byggesak

§ 4-1. *Søknad om tillatelse til tiltak etter PBL § 20-4. Tiltak som kan forestås av tiltakshaver.*

1. *Pbl § 20-4 a - søknad om mindre byggearbeid på bolig- /fritidseiendom.*
Gebyr = 7 G
2. *Pbl § 20-4 b - søknad om alminnelige driftsbygninger i landbruket*
0-500 kvm = 7 G
501-800 kvm = 12 G
800-1000 kvm (enkle landbruksbygg) = 18 G
3. *Pbl § 20-4 c - midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav j og som ikke skal plasseres for lengre tidsrom enn 2 år.*
Gebyr = 7 G
4. *PBL § 20-4 d - opprettelse av grunneiendom mv. som nevnt i § 20-1 første ledd bokstav m.*

Når grense følger godkjent arealplan (tomtedelingsplan/reguleringsplan) -
Gebyr = 4G.

Når grense ikke er fastsatt eller avviker fra godkjent arealplan
(tomtedelingsplan/reguleringsplan) -
Gebyr = 7G.

Ev. gebyr for behandling av dispensasjon/endring av plan kommer i tillegg.

§ 4-2. Søknad om tillatelse til tiltak etter Pbl § 20-1 mv. Tiltak som krever ansvarsrett.

Hvor ikke annet fremgår er bruksareal (BRA) iht. NS 3940 beregningsgrunnlag for utregning av gebyr. Utstedelse av midlertidig brukstillatelse/ferdigattest vedtatt etter plan- og bygningsloven inngår i de forskjellige gebyrer.

1. *PBL § 20-1a - søknad om tillatelse til tiltak til oppføring, tilbygging, påbygging, underbygging eller plassering av bygning, konstruksjon eller anlegg:*
  - a) Inntil 70 m² BRA – Gebyr = 12 G.
  - b) 71 m² – 300 m² BRA – Gebyr = 28 G.
  - c) Over 301 BRA m² – Gebyr = 40 G.
  - d) Søknad om driftsbygninger i landbruket over 1000 m² etter PBL § 20-1 a – Gebyr = 28 G. Hver påbegynte 100 m² BRA over 1100 m² BRA belastes med 1 G, dog ikke ut over 40 G.

Eks: Driftsbygning på 1001 m² = 28 G i gebyr. Driftsbygning på 1101 m² = 29 G i gebyr.

2. *PBL § 20-1a - varige konstruksjoner og anlegg:*
  - Tiltaksklasse 1 - Gebyr = 10 x G.
  - Tiltaksklasse 2 - Gebyr = 15 x G.
  - Tiltaksklasse 3 - Gebyr = 25 x G.
3. *PBL § 20-1c – fasadeendring:*
  - Gebyr = 7 x G.
4. *PBL § 20-1b og j - vesentlig endring eller vesentlig reparasjon av tiltak som nevnt i § 20-1 - a. og plassering av midlertidige bygninger, konstruksjoner eller anlegg (j):*
  - Tiltaksklasse 1 – 10 x G
  - Tiltaksklasse 2 – 15 x G
  - Tiltaksklasse 3 – 25 x G
5. *PBL § 20-1d - bruksendring eller vesentlig utvidelse/endring av tidligere drift av tiltak som nevnt under PBL § 20-1a:*
  - Tiltaksklasse 1 – 10 x G
  - Tiltaksklasse 2 – 15 x G
  - Tiltaksklasse 3 – 25 x G
6. *PBL § 20-1e - riving av tiltak som nevnt under PBL § 20-1 a:*
  - Tiltaksklasse 1 – 7 x G
  - Tiltaksklasse 2 – 15 x G
  - Tiltaksklasse 3 – 25 x G
7. *PBL § 20-1 f - Oppføring, endring eller reparasjon av bygningstekniske installasjoner:*
  - Tiltaksklasse 1 – 5 x G
  - Tiltaksklasse 2 – 15 x G
  - Tiltaksklasse 3 – 25 x G
8. *PBL § 20-1 g - oppdeling eller sammenføring av bruksenheter i boliger samt annen ombygging som medfører fravikelse av bolig:*
  - Gebyr = 10 x G.

9. *PBL § 20-1 h og i - oppføring av innhegning mot veg (h) og skilt- og reklameinnretninger (i):*
Gebyr = 7 x G.
10. *PBL § 20-1 k- vesentlig terrenginngrep:*
Tiltaksklasse 1 - Gebyr = 10 x G.
Tiltaksklasse 2 - Gebyr = 15 x G.
Tiltaksklasse 3 - Gebyr = 25 x G.
12. *PBL § 20-1 l - anlegg av veg, parkeringsplass og landingsplass:*
Tiltaksklasse 1 - Gebyr = 10 x G.
Tiltaksklasse 2 - Gebyr = 15 x G.
Tiltaksklasse 3 - Gebyr = 25 x G.
13. *PBL § 21-1- forhåndskonferanse:*
Gebyr 0 x G.
14. *PBL § 21-2 - søknad om rammetillatelse – gebyr som for pkt. 1 til 12. Avhengig av hva det søkes om.*
15. *PBL § 21-2 - søknad om igangsettingstillatelse (trinnvis behandling). For hver igangsettingstillatelse betales ett gebyr.*
Gebyr = 3 x G.

§ 4-3. Godkjenning av foretak for ansvarsrett – PBL kapittel 22:

1. *PBL § 22-3 - søknad om lokal godkjenning av foretak for ansvarsrett:*
Første gangs godkjenning:
Tiltaksklasse 1 – 5 x G
Tiltaksklasse 2 – 7 x G
Tiltaksklasse 3 – 10 x G

Senere godkjenninger:
Tiltaksklasse 1 – 3 x G
Tiltaksklasse 2 – 5 x G
Tiltaksklasse 3 – 7 x G
2. *PBL § 22-1 - søknad om godkjenning av ansvarsrett for foretak med sentral godkjenning:*
Tiltaksklasse 1 – 0 x G
Tiltaksklasse 2 – 0 x G
Tiltaksklasse 3 – 0 x G
3. *Byggesaksforskriften § 6-8 - Selvbygger:*
Gebyr = 5 x G

§ 4-4. Endringer i gitte tillatelser eller registrerte søknader:

1. *Søknad om endring i gitte tillatelser:*
Gebyr = 3 G pr. vedtak

2. *Behandling/godkjenning av reviderte tegninger:*
Tiltaksklasse 1 – 3 x G
Tiltaksklasse 2 – 5 x G
Tiltaksklasse 3 – 8 x G

§ 4-5. *Dispensasjoner fra bestemmelser i lov og forskrift (PBL kapittel 19):*

1. *Dispensasjonssøknad som kan behandles administrativt etter delegering:*
Gebyr = 7 x G.
2. *Dispensasjonssøknad som krever politisk behandling:*
Gebyr = 12 x G.

Vedlegg 1b: Betalingsregulativ etter Matrikkeloven - 2017

Dette betalingsregulativet er fastsatt i medhold av Matrikkelovens § 32 og forskrift av 26. juni 2009 nr. 864 til Matrikkeloven § 16.

Grunnbeløpet (G) i dette betalingsregulativet er det samme som grunnbeløpet i betalingsregulativet for byggesaker, plansaker, delingssaker, kartforretning, oppmåling m.m. i Rakkestad kommune.

Gebyrer for arbeider etter Matrikkeloven (lovens § 32, forskriftene § 16) fastsettes som følger:

A. Oppretting av ny matrikkelenhet.

A.1. Oppretting av ny grunneiendom og ny festegrunn som skal forbli selvstendig enhet:

$$\text{Gebyr} = 20 \times G$$

Dersom utarbeidet – selve oppmålingsforretningen med innmåling og utsetting av grensemerker – tar lengre tid enn 5 timer, betales 1,5 G pr. påbegynt time utover 5 timer i tillegg.

A.2 Oppretting av ny grunneiendom og ny festegrunn som i henhold til vedtak skal bli tilleggsareal til eksisterende matrikkelenhet og tilleggsarealer som blir behandlet i henhold til reglene om arealoverføring:

Areal 0 – 500 m ²	Gebyr = 8 x G
Areal 501 – 1000 m ²	Gebyr = 10 x G
Areal over 1000 m ²	Gebyr = 14 x G

Dersom utarbeidet – selve oppmålingsforretningen med innmåling og utsetting av grensemerker – for tilleggsarealer over 1000 m², tar lengre tid enn 5 timer, betales 1,5 G pr. påbegynt time utover 5 timer i tillegg.

A.3. Oppretting av ny grunneiendom og ny festegrunn over større sammenhengende arealer til landbruks-, idretts- eller friluftsførmål samt andre allmenntilleggsarealer:

Uavhengig av areal betales det et grunnbeløp på 12 x G. Dersom utarbeidet – selve Oppmålingsforretningen med innmåling og utsetting av grensemerker - tar lengre tid enn 5 timer, betales 1,5 G pr. påbegynt time utover 5 timer i tillegg.

A.4 Oppretting av uteareal på eierseksjon:

Areal 0 – 250 m ²	Gebyr = 4 x G
Areal 251 – 1000 m ²	Gebyr = 6 x G
Areal over 1000 m ²	Gebyr = 10 x G

Det betales fullt gebyr for oppmåling av den første seksjonen på en grunneiendom, deretter innrømmes 30 % rabatt for hver av de neste seksjonene som skal opprettes på den samme grunneiendommen.

A.5 Oppretting av ny anleggseiendom:

Volum 0 – 2000 m ³	Gebyr = 16 x G
Volum over 2000 m ³	Gebyr = 16 x G + 1G pr. påbegynt 1000 m ³

A.6 Oppretting av ny anleggseiendom som skal være tilleggsvolum til eksisterende anleggseiendom eller at volum skal overføres ved hjelp av arealoverføring:

Volum 0 – 250 m ³	Gebyr = 10 x G
Volum 251 – 500 m ³	Gebyr = 12 x G
Volum over 501 m ³	Gebyr = 12 x G + 1G pr. 500 m ³ i økning

A.7. Registrering av jordsameie:

Gebyr for registrering av eksisterende jordsameie betales etter medgått tid. Minstesats 2 x G + 1G pr. time

B. Oppmåling av eksisterende eiendom.

B.1. Oppmåling av eksisterende eiendom der eiendomsgrensene ikke er oppmålt tidligere ved hjelp av koordinater:

B.1.1 Oppmåling av hele eiendommen:

Gebyr = 12 x G

Dersom utarbeidet – selve oppmålingsforretningen med innmåling og utsetting av grensemerker – tar lengre tid enn 5 timer, betales 1,5 G pr. påbegynt time utover 5 timer i tillegg.

B.1.2 Oppmåling av hele eiendommer som benyttes til landbruks-, idretts-, eller friluftsførmål samt andre allmennyttige formål:

Uavhengig av areal betales det et grunnbeløp på 8 x G. Dersom utarbeidet – selve oppmålingsforretningen med innmåling og utsetting av grensemerker – tar lengre tid enn 5 timer, betales 1,5 G pr. påbegynt time utover 5 timer i tillegg.

B.1.3 Oppmåling av del av eiendommen:

Inntil 3 grensepunkter	Gebyr = 6 x G
Deretter for hvert punkt	Gebyr = 1G

Dersom alle grensepunktene til eiendommen blir oppmålt, skal gebyret fastsettes etter pkt. B.1.1.

B.2. Utsetting av grensemerker som tidligere er oppmålt ved hjelp av koordinater:

Inntil 3 grensemerker   Gebyr = 3 x G
Deretter for hvert punkt   Gebyr = 1G

C. Grensejustering.

C.1. Grensejustering mellom grunneiendommer, festegrunn og jordsameie:

Areal 0 – 150 m²   Gebyr = 5 x G
Areal 151 – 500 m²   Gebyr = 7 x G
Utover 500 m² er grensejustering ikke tillatt.
Gebyret gjelder for hvert areal som blir grensejustert fra en matrikkelenhet og til en annen matrikkelenhet.

C.2. Grensejustering mot anleggseiendom:

Volum 0 – 250 m³   Gebyr = 6 x G
Volum 251 – 1000 m³   Gebyr = 8 x G
Utover 1000 m³ er grensejustering ikke tillatt.
Gebyret gjelder for hvert areal som blir grensejustert fra en matrikkelenhet og til en annen matrikkelenhet.

D. Andre bestemmelser.

D.1. Gebyr for matrikkelføring av privat grenseavtale:

For inntil 2 punkter eller 100 m grenselengde   Gebyr = 2 x G
For hvert nytt punkt eller påbegynt 100 m grenselengde   Gebyr = 1/2 x G
Billigste alternativ for rekvirent velges.

D.2. Opprettelse av ny matrikkelenhet uten fullført oppmålingsforretning:

Ved søknad kan rekvirenten kreve at ny matrikkelenhet blir matrikkelført uten at oppmålingsforretning er gjennomført.

Gebyr = 2 x G

D.3. Innløsning av festetomt.

D.3.1 Når festetomten har eksisterende målebrev med koordinatbestemte grensepunkter:

Gebyr = 6 x G

D.3.2 Når festetomten har eksisterende målebrev utstedt før 01.01.1980 eller ikke har målebrev, betales gebyr etter pkt. B.1.1.

D.4. Utstedelse av matrikkelbrev.

Matrikkelbrev inntil 10 sider	kr. 175,-
Matrikkelbrev over 10 sider	kr. 350,-

Gebyret er fastsatt av Statens Kartverk og vil bli regulert etter bestemmelse fra dem.

E. Betalingsbestemmelser, urimelig gebyr, tinglysingsgebyr m.m.

E.1. Betalingsbestemmelser.

Gebyr etter denne gebyrforskrift skal betales i henhold til faktura utstedt av kommunen. Fakturaen skal være betalt før saken blir matrikkelført og eventuelt sendt til tinglysing. I perioden fra fakturaen blir sendt ut og til den blir betalt, løper ikke tidsfristen i henhold til forskriftene § 18, andre avsnitt.

E.2. Fakturamottager.

- Faktura utstedt etter reglene i denne gebyrforskrift skal betales av rekvisenten av forretningen. Gebyret kan rettes til andre dersom det er en avtale om dette.

E.3. Betaling av tinglysingsgebyr og eventuelt dokumentavgift.

I saker som skal tinglyses skal tinglysingsgebyret og dersom det er aktuelt også dokumentavgiften være betalt før saken blir sendt til tinglysing. Disse gebyrene vil framkomme som egne poster på fakturaen som nevnt under pkt. E.1.

E.4. Rabatt.

Dersom det blir søkt om og godkjent fradeling av flere nye eiendommer fra samme grunneiendom i en sak, innrømmes 30 % rabatt fra og med eiendom nummer to. Dette gjelder punktene A.1. og A.2 ovenfor.

E.5. Urimelig gebyr.

Dersom gebyret åpenbart er urimelig i forhold til de prinsipper som er lagt til grunn og det arbeidet og de kostnadene som kommunen har hatt, kan rådmannen eller den han/hun har gitt fullmakt, av eget tiltak fastsette et passende gebyr.

Fullmaktshaver kan under de samme forutsetningene og på bakgrunn av en grunngitt søknad fra den som har mottatt kravet om betaling av gebyr, fastsette et redusert gebyr.

VEDLEGG 2: Satser for godtgjøring til oppdragstakere

Det fastsettes følgende satser som gjelder fra 1. januar 2017.

1. Timesatser for støttekontakter og fritidsassistenter

Timesats for støttekontakter og fritidsassistenter utgjør kr. 125.

I tillegg kommer utgiftsdekning og kjøregodtgjørelse.

2. Sats for tilsynsførere etter Barnevernloven

Tilsyn i fosterhjem godtgjøres med kr. 2.000 pr. gjennomført tilsyn.